

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

**Fakulteten för veterinärmedicin
och husdjursvetenskap**

Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Rutiner för täckning och klippning av häst i Sverige – en enkätundersökning

Emelie Lindberg

*Uppsala
2014*

Examensarbete 30 hp inom veterinärprogrammet

*ISSN 1652-8697
Examensarbete 2014:67*

Rutiner för täckning och klippning av häst i Sverige – en enkätundersökning

A survey of blanketing and clipping practices of horses in Sweden

Emelie Lindberg

Handledare: Elke Hartmann, institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Biträdande handledare: Kristina Dahlborn, institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Examinator: Anna Jansson, institutionen för husdjurens utfodring och vård

Examensarbete i veterinärmedicin

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E

Kurskod: EX0754

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2014

Delnummer i serie: Examensarbete 2014:67

ISSN: 1652-8697

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: häst, klippning, täckning, användningsområde, hästhållning

Key words: horse, clipping, blanketing, management

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

SAMMANFATTNING

Det förefaller vanligt att Sveriges 362 700 hästar täckas och klipps men det finns inga studier som visar i vilken grad eller på vilka grunder det sker. En enkätundersökning publicerades online för att svara på det. Enkätundersökningen bestod av 41 frågor och hade en inledande del om respondentens bakgrund inom hästsporten, allmänt om hållning av häst och en del andra rutiner utöver frågorna om täckning och klippning. Täckningsfrågorna tog upp vid vilka årstider och väderförhållanden hästar täckas. Frågorna behandlade också på vilket sätt och vid vilka årstider hästar klipps samt orsaker till att täcka och klippa. Hur många täcken varje häst har av vilken typ togs också upp i frågorna och även hur mycket pengar de svarande lägger på täcken per år.

3686 av totalt 4727 enkätsvar har analyserats. Resultaten visade att hästar täckades i hög grad (91 %) och att de vanligaste orsakerna till att täcka var nederbörd (90 %) och kyla (80 %). Hästar klipptes också i hög grad (69 %) och den vanligaste orsaken till att klippa var för att hästen ska torka snabbare efter träning (63 %). Dessa resultat bekräftar hypotesen att svenska hästar täckas och klipps i stor utsträckning.

SUMMARY

There are around 362 700 horses in Sweden and it is assumed that many of these horses are blanketed and clipped. However, there are no studies to confirm in what percentage or why these practices are performed. Therefore, a survey was developed and published online to answer this. The survey consisted of 41 questions and had an introductory part with background information about the respondents, their involvement in equestrian sports and general horse management. The questions about blanketing and clipping covered, for example, during which seasons and weather conditions horses usually wear blankets and get clipped. Furthermore, the questions covered how the horses' coat is clipped and the reasoning behind blanketing and clipping. Questions also covered the number of blankets owned per horse, what kinds of blankets are used and how much money the respondents spend on blankets each year.

The answers from 3686 out of 4727 respondents had been analysed. The results showed that many horses are covered with blankets (90 %) and that the most common reasons for blanketing are precipitation (90 %) and cold (80 %). Horses are also clipped frequently (69 %) and the most common reason cited was to make sure that horses dry faster after training (63 %). These results confirm the hypothesis that many horses in Sweden are covered with blankets and get clipped.

INNEHÅLL

Inledning.....	1
Bakgrund	1
Syfte	1
Litteraturoversikt.....	2
Hästens termoreglering	2
Täckning av häst.....	3
Klippning av häst	3
Hållning	4
Stall.....	4
Lösdrift.....	4
Hagvistelse	5
Hästens reaktion på olika temperaturer och väderförhållanden	5
Hästens reaktion mot insekter	6
Material och metoder	6
Genomförande	6
Distribution.....	7
Statistik.....	7
Resultat.....	7
Bakgrund	7
Hållning	10
Insektsskydd	12
Täckning.....	13
Klippning.....	19
Åsikter	21
Diskussion	22
Bakgrund	22
Hållning	23
Täckning.....	24
Klippning.....	25
Insektsskydd	25
Metoden.....	26

Konklusion	26
Referenser.....	277

Bilaga 1. Enkät

Bilaga 2. Hemsidor där enkäten publicerades

Bilaga 3. Följebrev till enkäten

INLEDNING

Bakgrund

Enligt Statens jordbruksverk (2011) fanns det 362 700 hästar i Sverige år 2010. De uppskattningar som gjorts i Sverige under 2000-talet visar på en trend där hästantalet stadigt ökar med åren. I en jämförelse utförd 2010 var Sverige, näst efter Island, det land i Europa med flest hästar per invånare (Statens jordbruksverk, 2011). Hästen har i Sverige gått från att vara ett arbetsredskap i lantbruket eller i staden, till att vara ett sällskapsdjur med en mängd olika användningsområden. Det kan vara allt från sällskapshästar och hobbyridning, till tävlingsindivider som presterar på hög nivå inom olika hästsportdiscipliner. I och med de förändrade förväntningarna på hästen har också hästhållningen utvecklats. En årstid som idag kanske kräver fler anpassningar än andra är vinterhalvåret. Hästar som hålls utomhus, helt eller delvis, sätter tjock päls för att hålla värmen. Detta utgör ett problem för hästar som tränas och tävlas, då de kan bli för varma vid ansträngning och detta påverkar deras prestation. Päls som är blöt av svett torkar långsamt och det är en risk för problem med nedkylning eller hudproblem. För att lösa detta problem klipper man hästar men detta medför då att hästarna saknar sitt naturliga skydd mot kyla och då istället måste täckas. Den mer omfattande importen av hästar de senaste årtiondena har dessutom gjort att vi i Sverige har hästraser som ej är anpassade för att klara det svenska klimatet och således måste täckas av den anledningen. Dessutom täckas hästar av flera andra anledningar, såsom för att torka upp svett efter träning och för att skydda mot flugor.

Det finns inga publicerade studier om hur svenska hästar täckas och klipps, varför det endast kan göras antaganden kring klippningen och täckningens rutiner och orsaker. Med tanke på det nordiska klimatet i Sverige och det faktum att hästar enligt djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om hästhållning ska ges möjlighet att röra sig fritt i alla gångarter dagligen och sådan rastning ska ske utomhus i rast- eller beteshagar (DFS 2007:6, saknr L101), kan antaganden såsom presenterats ovan göras om att många hästar täckas för att skydda dem från kyla och nederbörd men också mot insekter på sommaren.

Syfte

Syftet med denna studie var att ta reda på vilka rutiner för täckning och klippning av häst som förekommer i Sverige. Hypotesen var att svenska hästar täckas i stor utsträckning. Det antogs att detta i sin tur medför att varje häst har flera täcken och att hästägare lägger avsevärda summor på inköp av dessa. Antaganden gjordes även om att faktorer såsom om hästar tävlas eller ej och huruvida olika hästtyper/hästraser påverkar i vilken grad de täckas. Klippning torde också vara en anledning till att täcka hästen eftersom man då minskar hästens egen isolering.

Frågeställningarna i denna studie berörde flera aspekter kring täckning och klippning av häst i Sverige. Vid vilka temperaturer och väderförhållanden och av vilka orsaker täckas hästar? Täckas hästar i samband med träning och transport och varierar i så fall detta under de olika årstiderna? Hur stort antal täcken brukas av varje enskild individ, av vilken typ är dessa

täcken och hur mycket pengar spenderar hästägarna på täcken? Hur ser klipprutinerna ut, dvs. klipps hästar helt eller delvis och av vilka orsaker klipps hästar?

Denna studie är en del av det större projektet "Påverkan av nordiskt klimat och hästhållning på hästens temperaturreglering", finansierat av Stiftelsen Hästforskning.

LITTERATURÖVERSIKT

Hästens termoreglering

Hästen är bra på att anpassa sig till olika temperaturer och väderförhållanden och hålls i mycket varierande klimat världen över. Den är ett varmblodigt djur vilket betyder att den strävar efter att hålla en relativt konstant kroppskärntemperatur oavsett omgivningstemperatur, på i genomsnitt 38°C (Green *et al.*, 2005).

För att hästen inte ska bli för varm avges värme. Detta sker genom icke-evaporativ och evaporativ värmeförlust (Sjaastad *et al.*, 2010). Den icke-evaporativa värmeförlusten är den första fysiologiska åtgärden för att kyla ner hästen och kan ske på tre sätt; genom konvektion, ledning och strålning och den är beroende av att miljön runtomkring djuret är kallare än djuret självt. I för varma miljöer dilaterar kärlen i hästens hud så att en större del av blodvolymen har möjlighet att kylas ner av miljön runtomkring. Hästen ändrar också sitt beteende, den kan exempelvis söka upp platser med luftdrag och skugga. Evaporativ värmeförlust sker genom att vätska avdunstar, antingen från huden eller från ytan i hästens andningsorgan. Hästen svettas för att öka den evaporativa värmeförlusten.

Hästen har tre isolerande lager; hud, päls och det omgivande luftlagret i pälsen (Sjaastad *et al.*, 2010). I för kalla omgivningar börjar hästen spara på värme genom kärlsammandragning i huden så att en större del av blodvolymen hålls centralt och inte kyls ner. Därefter ändrar hästen sitt beteende, vilket kan innebära att den söker skydd från kylan, söker närhet hos andra hästar eller genom att öka foderintaget. Den kan också ändra sitt isolerande lager genom piloerektion, dvs. att hårstråna i pälsen står upp, vilket gör att det blir mer luft mellan hårstråna varvid pälsen blir mer isolerande. Genom skakningar i muskulaturen kan hästen generera värme. Pälsen kan också ändra täthet och längd över årstiderna för bättre isolering.

Hästen är i sin termoneutrala zon när den kan hålla en jämn kroppstemperatur bara genom sina isolerande lager och kärlsammandragning för att reglera den icke-evaporativa värmeförlusten. Nedre kritiska temperaturgränsen i den termoneutrala zonen definieras ”under denna temperatur måste metabolismen öka för att kroppstemperaturen ska kunna hållas konstant” (Sjaastad *et al.*, 2003). Den nedre kritiska temperaturen varierar med ålder, ras, kroppskondition, storlek, förhållandet mellan yta och kroppsmassa, metabolt tillstånd, aktivitet, hållningssystem, acklimatisering, säsong, klimat, och framför allt näringsintag (Cymbaluk, 1994; Morgan *et al.*, 2007). Enligt Morgan (1998) är hästens nedre kritiska temperatur 5°C. Cymbaluk (1994) kom fram till att den lägsta kritiska temperaturen var -15°C för vuxna hästar och mellan 0° till -11°C för växande hästar beroende på hur mycket energi de utfodrades med. Nedre kritiska temperaturen påverkas följaktligen av många faktorer och det förklarar att man fått olika resultat i olika studier. Morgan *et al.* (2007) konstaterade i en studie att aktiva tävlingshästar jämfört med mindre aktiva hästar på underhållsutfodring har en

lägre nedre kritisk temperatur på grund av att tävlingshästarna har ett större energiintag. I denna studie hade ponnyn med motsvarande utfodring och aktivitet som de större hästarna en högre nedre kritisk temperatur och enligt Morgan *et al.* (2007) kan detta förklaras av att ponnyn har en större yta i förhållande till kroppsmassan. Mejdell och Bøe (2005) visade att islandshästar i lösdrift, acklimatiserade till kyla och med fri tillgång till grovfoder klarade sig bra vid temperaturer ner till -31°C. Den övre kritiska temperaturen definieras ”över denna temperatur ökar metabolismen för att kunna hålla en jämn kroppstemperatur” (Sjaastad *et al.*, 2010). Enligt Morgan *et al.* (1997) ligger övre kritiska temperaturen för hästen då på 25 °C.

Täckning av häst

I förhållande till i hur stor utsträckning täcken används finns det relativt få vetenskapliga artiklar publicerade som behandlar täckning (Morgan *et al.*, 2007, Clayton *et al.*, 2010 och Wallsten *et al.*, 2012). Det finns inga publicerade vetenskapliga studier som tar upp i vilken grad svenska hästar täckas men enligt till exempel Anderssons (2005) artikel i tidningen Ridsport antas att de flesta arbetande hästar har flera täcken och att hästintresserade i Sverige köper hästtäckan för minst 20 miljoner kronor om året.

Hästen behöver antingen ett ökat energiintag eller något som minskar värmeförlusten till exempel ett täcke vid temperaturer under dess individuella lägsta kritiska temperatur. Enligt Morgan *et al.* (2007) behövs max ett fodrat täcke om hästen står i ett isolerat utrymme och möjligen ett extra ulltäcke närmast kroppen om den står oisolerat. En klippt häst behöver antingen täcke för att motverka värmeförlust eller extra energiintag om temperaturen är under 6°C, för att kunna hålla en jämn kroppstemperatur (Morgan, 1997a). Man bör också ha täckets utformning i åtanke. Clayton *et al.* (2010) visade att täcken kan ge ett så stort tryck på manken att det kan åstadkomma trycksår. De visade också att olika utformning av ”mankdelen” på täcket ger olika tryck. På stående hästar gav täcke med V-formad insättning lägst tryck på manken och på hästar i rörelse gav täcke med rak skärning lägst tryck (Clayton *et al.*, 2010). Det är vanligt att flera täcken används ovanpå varandra. Dock visade Perman (2000) att två täcken ovanpå varandra inte fördubblade isoleringen.

Vid återhämtning efter ansträngning visade Wallsten *et al.* (2012) i studier på två ponnyer och en varmblodig häst, där alla tre jämfördes med sig själva, att täckning av oklippt häst direkt efter ansträngning i temperaturer mellan -1° till -9°C kan förlänga återhämtningstiden och förhindra att överskottsvärme avges. När dessa hästar var klippta och sen täckades både under och efter ansträngning reagerade de mer i likhet med när de var oklippta. Täcket tycktes alltså ersätta funktionen av den bortklippta pälsen. När hästarna var klippta behöll de jämn rektaltemperatur till skillnad från när de var oklippta eller klippta med täcke då rektaltemperaturen steg (Wallsten *et al.*, 2012).

Klippning av häst

Morgan *et al.* (2002) visade i en studie på sex varmblodiga travhästar att de hade fördel av att vara klippta under intensiv ansträngning. Detta för att de då lättare kunde göra sig av med överskottsvärme. Det tog också kortare tid för hästarna att återhämta sig och gå ner i andningsfrekvens efter ansträngningen när de var klippta i jämförelse med när de var oklippta

(Morgan *et al.*, 2002). Detta stämmer överens med de slutsatser Wallsten *et al.* (2012) drog i sin studie på två ponnyer och en varmblodig häst under och efter ansträngning. Även dessa tre hästar verkade dra fördel av att vara klippta under ansträngning och återhämtade sig snabbare än när de var oklippta. Det kan således finnas fördelar för högpresterande hästar att klippas för att få hjälp att lättare bli av med överskottsvärme vid ansträngning. Morgan (1997a) har också visat att klippta hästar i vila har lägre andningsfrekvens, för att minska värmeförluster, jämfört med samma hästar vid samma temperatur men med bibehållen päls eller klippta med täcke på.

Hållning

Stall

Hästar i Sverige hålls traditionellt i stall, framförallt i boxar men också i spiltor, med tillgång till utevistelse i hage under dagtid (Statens jordbruksverk, 2011). Det är praktiskt eftersom hästen då är lättillgänglig för sport- eller hobbyaktiviteter och det är lätt att sköta och utfodra olika hästar individuellt.

Det finns dock både för- och nackdelar ur hästens synpunkt med att stå uppstallad större delen av dygnet. Att djur har möjlighet att utföra naturliga beteenden värderas högt när djurvälstånd bedöms (Bracke & Hopster, 2006) och hållning i box riskerar att hämma hästens naturliga beteende till exempel genom att de inte kan välja vilka beteenden de vill utföra på grund av utrymmes- och sociala restriktioner. Mejdell och Bøe (2005) visade i sin studie på islandshästar i lösdrift att de valde att vara utomhus 70 % av tiden och det uppfylls sällan för uppstallade hästar. Heleski *et al.* (2002) visade att avvanda föl som hölls i grupp i paddock hade större möjlighet att utföra sina naturliga beteenden än ensamhållna, avvanda föl i boxar. De drog av detta slutsatsen att de grupphållna fölen i paddock hade bättre välfärd än de som hölls en och en i traditionella boxar (Heleski *et al.*, 2002). En annan nackdel är att stallmiljön kan ge upphov till fysiologiska risker. Enligt Holcombe *et al.* (2001) är uppstallning av unga hästar associerat med luftvägsinflammation.

Lösdrift

Enligt Statens jordbruksverk (2012) har en fjärdedel av Sveriges hästhållare en eller flera hästar i lösdrift. En lösdrift är ett grupphållningssystem där hästar går lösa och har fri tillgång till en ligghall med bädd och tillhörande hage.

Autios (2008) studier av avvanda föl i lösdrift i kallt klimat med fri tillgång till grovfoder visade att de följde ungefär samma dygnsrytm som förvildade hästar. Hästarna var framförallt ute i paddocken på kvällen och natten och det tyder på att de hade större möjlighet att uttrycka sina naturliga behov till skillnad från uppstallade hästar som inte kan välja när de ska vara ute respektive inne. Det har antagits att hästar i lösdrift rör sig mer jämfört med hästar som bara går ut i hage under dagtid och att lösdriften på så sätt skulle uppfylla hästens behov av rörelse. Tvärtemot detta visade det sig att hästarna i lösdrift rörde sig ungefär lika långa sträckor som hästarna som bara var ute i hage på dagen (Autio, 2008). Autio drog slutsatsen att det är viktigare för hästen att kunna röra sig utan restriktioner snarare än att röra sig långa sträckor. Enligt Autio (2008) är det också svårt att anpassa foderivan individuellt i en lösdrift om

hästarna har fri tillgång till grovfoder. Men detta kan lösas genom individuell utfodring i foderautomater. Rose-Meierhöfer *et al.* (2010) jämförde olika sorters lösdrifter och kom fram till att hästar visar olika grad av aktivitet beroende på hur lösdriften är uppbyggd och vart maten placeras samt om det finns foderautomater som tillåter individuell utfodring.

Hagvistelse

Enligt djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om hästhållning ska hästar ges möjlighet att röra sig fritt i alla gångarter dagligen och sådan rastning ska ske utomhus i rast- eller beteshagar (DFS 2007:6, saknr L101). Vi tror att detta krav på utevistelse i vårt nordiska klimat leder till att många hästar tackas för att skydda dem från kyla och nederbörd. Det finns många studier som pekar på att hästar mår bra av att få gå i hage. Werhahn *et al.* (2012) konstaterade att både utevistelse och ensam- eller grupphållning i hagen påverkade hästars beteende i stallet och under ridning. Hästarna uppvisade tecken på stress när de inte hade tillgång till hagvistelse dagligen (Werhahn *et al.*, 2012). Jørgensen och Bøe (2007) visade att hästar var mer aktiva i hagar på 450 m² jämfört med hagar i mindre storlek. De visade också att hästar som utöver hagvistelsen motionerades dagligen var mindre aktiva i hagen än de hästar som inte motionerades (Jørgensen & Bøe, 2007). Werhahn *et al.* (2011) såg att hästar var lugnare i hagen om de motionerades innan hagvistelse jämfört med efter. Hästarna var mer rastlösa inne i stallet om de inte fick tillgång till daglig hagvistelse, trots daglig motion (Werhahn *et al.*, 2011). Chaya *et al.* (2006) åskådliggjorde att hästar som hade tillgång till hagvistelse en gång i veckan travade, galopperade och bockade mer i hagen än hästar som var ute sex dagar i veckan.

Hästens reaktion på olika temperaturer och väderförhållanden

Det är intressant att veta vid vilka väderförhållanden hästen väljer att söka skydd. Många hästar har inte tillgång till uppbyggda skydd mot vind och nederbörd i hagen utan tackas istället och de kan således inte välja.

Dahl *et al.* (1987) visade i sin studie om hästens tolerans mot maxprestation i kyla inga negativa effekter på puls, blodgasvärden, blodlaktat, muskel- och rektaltemperatur eller effekt på lungvävnad hos hästarna i -25°C jämfört med 17°C. Hästarna i denna studie hade sommarpäls och var inte acklimatiserade till kylan, trots detta verkade kylan vara en fördel då de verkade ha lättare att göra sig av med överskottsvärme (Dahl *et al.*, 1987).

Heleski och Murtazashvili (2010) visade att hästar vid hagvistelse under dagtid sökte skydd oftare vid vissa typer av väder. De väderförhållanden som ledde till en ökad användning av skydd var blåst och regn i kombination med kallare temperaturer samt vid snö och blåst (Heleski & Murtazashvili, 2010). Även Autio (2008) drog slutsatsen att det är viktigt för hästar att ha möjlighet att söka skydd vid regn och blåst. I Jørgensen och Bøes (2007) studie där hästarna inte hade tillgång till skydd i hagen sågs att hästarna var mer rastlösa vid låga temperaturer och regn än vid fint väder. De föreslog också att det inte är fördelaktigt för hästar att vara ute hela dagar i hagar utan tillgång till skydd vid ihållande regn (Jørgensen & Bøe, 2007). Även Mejdell och Bøe (2005) visade att islandshästar som hölls i temperaturer ner till -31°C sökte skydd i högre grad vid vind och regn men inte vid snö. I denna studie var det en häst som skakade en gång vid 5°C och regn. Dessa hästar var också inne mer vid lägre

temperaturer trots att temperaturen var densamma som utomhus (Mejdell & Bøe, 2005). Duncans (1985) studier på ferala Camargue hästar visade att de stod mer still, sökte skydd mer och låg ner mindre vid nederbörd jämfört med vid uppehåll. Olika temperatur gav endast liten variation i dygnsrytm. Det stämmer överens med Autio och Heskanens (2005) studie på avvanda föl som hölls i lösdrift med fri tillgång till grovfoder och en isolerad ligghall. Fölen hade samma dygnsrytm och fördelade tiden på olika beteenden likadant vid temperaturer mellan 0° och -20°C. Detta tolkades som att åringarna inte påverkades negativt av kylan (Autio & Heskanen, 2005).

Hästens reaktion mot insekter

Hästar både täckas, stallas in och sprutas med insektsmedel för att skydda dem mot insekter. Det finns studier som bekräftar att insekter kan vara störande för hästar. King och Gurnell (2010) visade att Przewalski-hästar i Mongoliet sökte skydd från insekter istället för att beta. Keiper och Berger (1981) hade som hypotes att hästar sökte skydd mot insekter på specifika platser och deras resultat tydde på att så var fallet men det gick inte att helt utesluta att också värmen påverkade att hästarna sökte skydd.

MATERIAL OCH METODER

Genomförande

Enkäten bestod av 41 frågor, se bilaga 1, och var uppbyggd i tre delar. Den första delen berörde bakgrundsfrågor om respondenten, andra delen hästhållning och tredje delen frågor om rutiner för täckning och klippning, frågor om insektsskydd, duschning av häst, påståenden att ta ställning till samt en fritextfråga.

Bakgrundsdelen gällande respondenten (fråga 1-13) behandlade frågor om ålder, kön, hemlän, antal hästar den svarande äger, vilken ålderskategori och ras av häst samt antal års hästerfarenhet, inom vilken inriktning av hästsporten respondenten varit aktiv och om den svarande arbetat med häst. Därefter följde en del om hållning av häst (fråga 14-20): hur hästarna hålls under de olika årstiderna, antal timmar utomhus per dygn, storlek på hagar, tillgång till grovfoder vid utevistelse och grupp- eller ensamhållning. Frågorna kring rutiner för täckning (fråga 22-28) berörde huruvida hästarna täckas utomhus respektive inomhus, vid vilka temperaturer och förhållanden det då sker samt orsaker till att täcka. Huruvida hästarna täckas vid träning och i så fall om det sker under hela träningspasset eller bara vid uppvärmning eller nedvarvning och om det varierar under året. Om hästarna täckas vid transport och om det växlar under årstiderna. Fråga 36-38 tog upp antal täcken varje häst har, vilka typer av täcken och hur mycket pengar den svarande lägger på täcken. Frågorna om klippning (fråga 29-32) behandlade huruvida hästarna klipps, vid vilka årstider, på vilket sätt och varför. Insektsskydd och användning av flughuva/flyveil samt insektmedel togs upp i fråga 21, 34 och 35. Fråga 33 berörde om hästarna duschas/svampas med vatten. I fråga 39 fick den svarande ta ställning till sex påståenden om klippning och täckning i förhållande till hästens termoreglering/termoneutrala zon och naturliga beteende. Enkäten avslutades med en fritextfråga, fråga 40, om respondentens syn på täckning och klippning ur hästens perspektiv.

Enkäten utformades av Elke Hartmann, Kristina Dahlborn och Emelie Lindberg. Enkäten granskades av forskare inom projektet ”Påverkan av nordiskt klimat och hästhållning på hästens temperaturreglering”. Samma personer testade också enkäten innan den lades ut online.

Distribution

Enkätundersökningen publicerades online och nåddes via en länk. Respondenterna var anonyma och alla som ville kunde svara på enkäten. Enkäten började med en informationstext om dess omfattning och innehåll samt kontaktuppgifter till ansvariga för enkäten. Det gick bara att fylla i enkäten en gång per ip-nummer, detta för att försvåra för de svarande att kunna fylla i enkäten flera gånger. Enkäten genererades i Netigate, ett program för att producera och distribuera enkätundersökningar online.

Enkäten var tillgänglig online från 3/12 2013 till och med 22/12 2013. Länken till enkäten tillsammans med ett följebrev mailades till tidningar, organisationer, hemsidor och liknande med hästanknytning: fem tidningar om häst (t ex Tidningen Ridsport), fyra avelsföreningar (t ex Avelsföreningen för svenska varmblodiga travhästen), Hästnäringens tre riksanslaggningar (t ex Strömsholm), grensidorna för galopp, distans och ridsport (t ex Svensk Galopp), en kunskapssajt för hästforskning (HästSverige) och Sveriges veterinärförbund. Enkäten mailades till alla ridklubbar i Sverige med en aktuell länk till ridklubbens hemsida från Svenska ridsportförbundets hemsida (<http://www3.ridsport.se/>) och lättillgänglig kontaktmailadress på ridklubbens egen hemsida. 636 ridklubbar mailades av totalt 904 ridklubbar 2013 (Svenska Ridsportförbundet, 2014). Länken publicerades på åtta hemsidor, se bilaga 2. Följebrevet, se bilaga 3, innehöll information om enkäten och en vädjan om att sprida samt svara på enkäten.

Statistik

Enkäten besvarades av 4727 personer. 3686 av dessa inkluderades i analysen av svaren. De valdes ut för att de svarat fullständigt på åtta specifika frågor (fråga 1-4, 17, 22, 29 och 39, markerade i bilaga 1). Detta för att det skulle vara möjligt att jämföra dessa variabler med varandra. Resultaten har bearbetats i Excel. Fråga 40 med fritextsvar har ej analyserats.

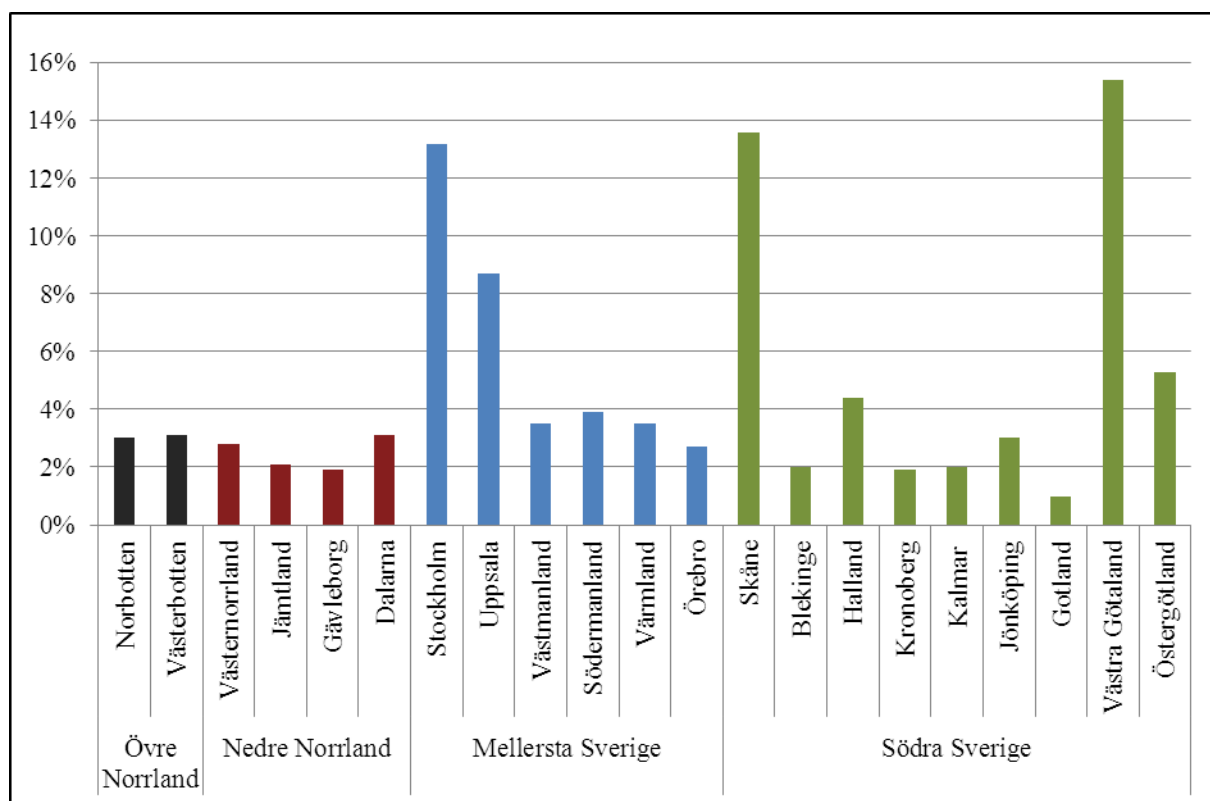
Resultaten presenterades i procent av det totala antalet. På en del frågor var det möjligt att svara mer än ett alternativ och svaren kan då uppgå till mer än 100 %. Respondenterna ombads att utgå från den inriktning och ålder på hästar de uppgett i bakgrundsfrågorna. Om de svarat att de framför allt håller på med vuxna hästar inom inriktningen hoppning så skulle de utgå från de vuxna hopphästarna när de svarade på resterande frågor i enkäten även om de till exempel också hade unghästar. Resultaten redovisades utifrån de svarande och motsvarar således inte procent av hästpopulationen.

RESULTAT

Bakgrund

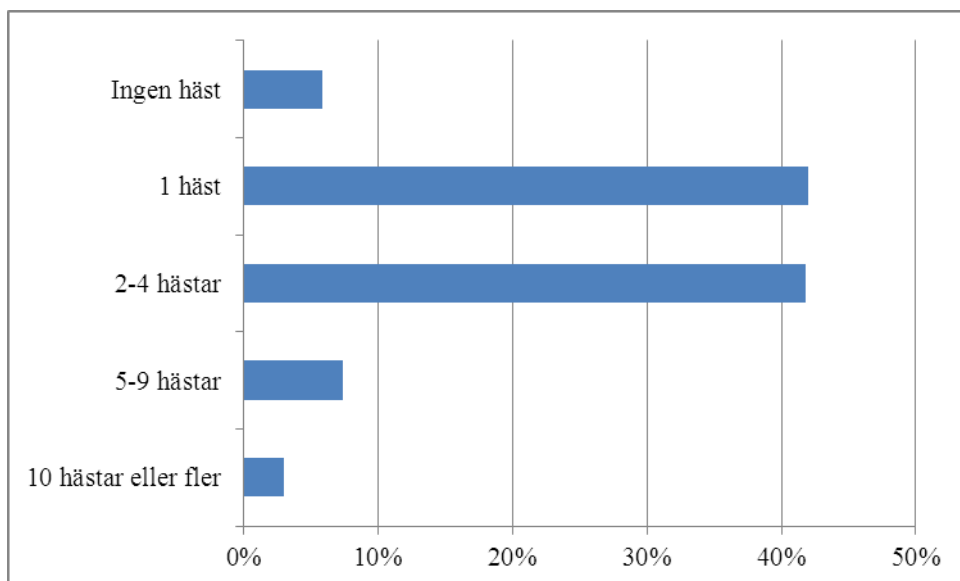
Majoriteten av de svarande var mellan 21 och 50 år (35 ± 13) varav över 95 % var kvinnor. Respondenterna var från hela landet, flest var från Västra Götaland (15 %), Skåne (14 %) och

Stockholm (13 %) (figur 1). Det var lika stora andelar som hade 10-19 års erfarenhet av häst (30 %), 20-29 års erfarenhet (30 %) och över 30 års erfarenhet (30 %). 2 % hade 1-5 års erfarenhet och 3 % hade 6-9 års erfarenhet.

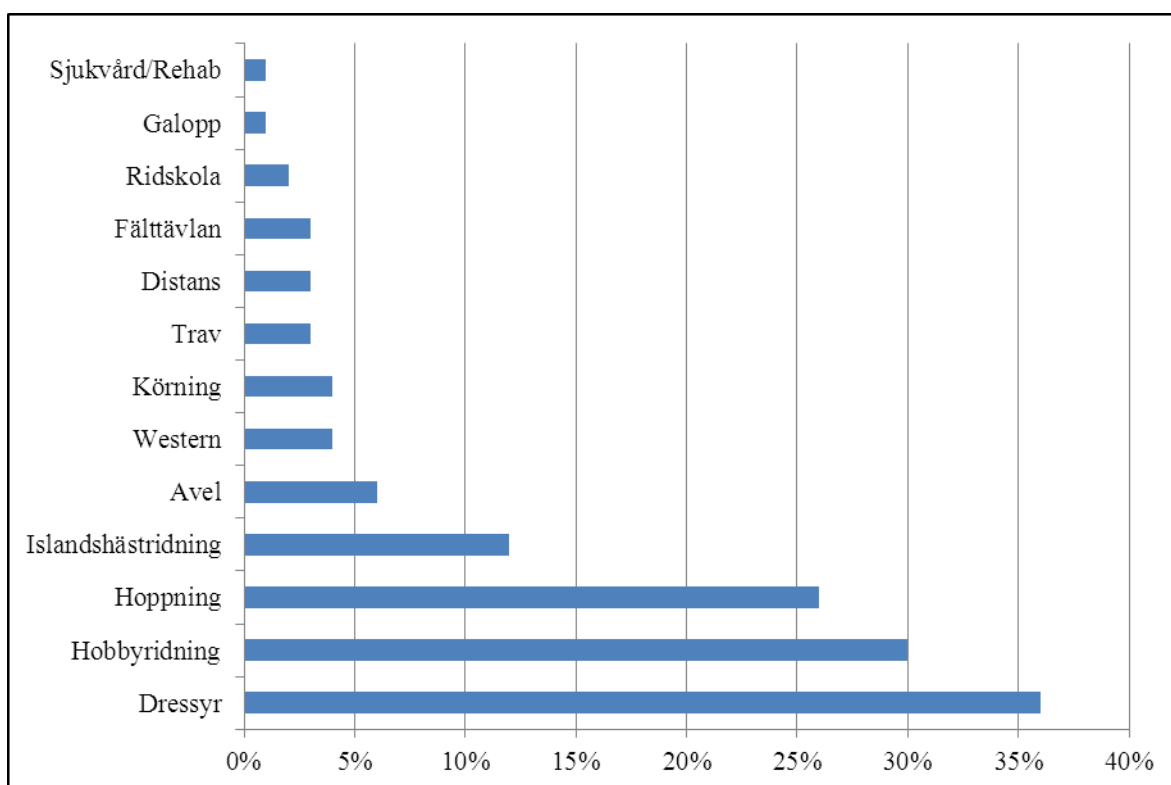

Figur 1. Respondenternas spridning över landet.

En femtedel av respondenterna arbetade inom hästverksamhet. Det var vanligast att äga 1 häst (42 %) respektive 2-4 hästar (42 %) (figur 2). Mer än 95 % ägnade sig åt vuxna hästar som var fyra år eller äldre. Dressyr (36 %), hobbyridning (30 %) och hoppning (26 %) var de områden som flest var aktiva inom (figur 3). 71 % hade tävlat inom det området de var aktiva inom.

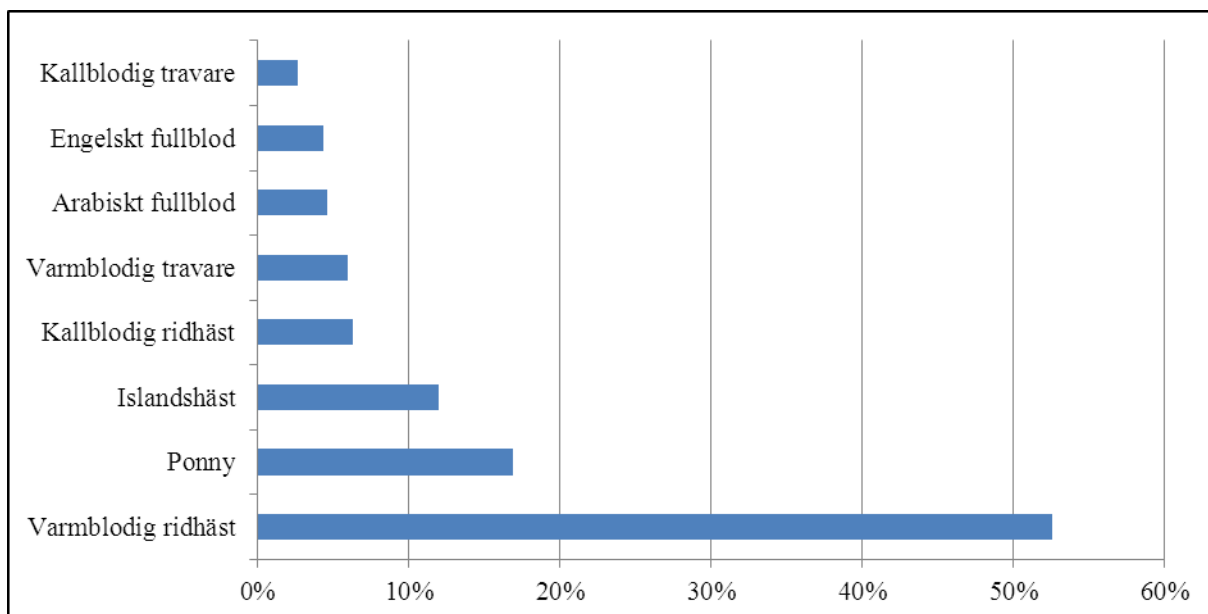

Figur 2. Antal hästar respondenterna äger.

Figur 3. Andelar av svaren på frågan "Vilket område är du framförallt aktiv inom?".

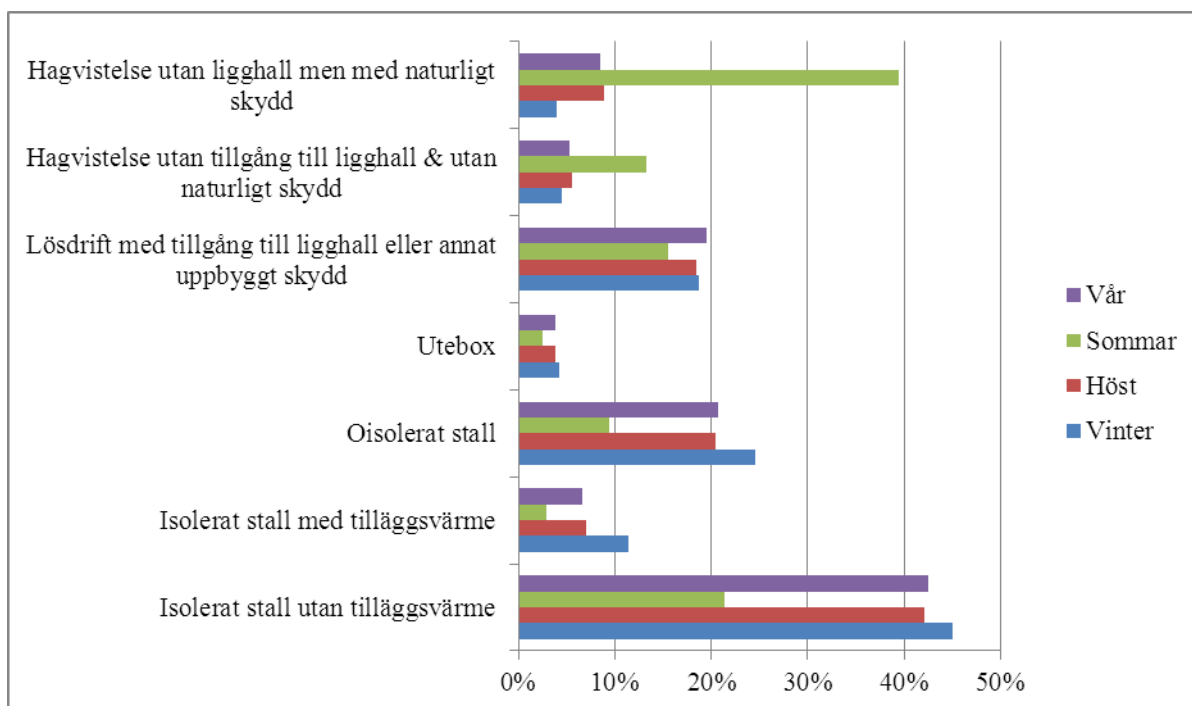
Av de olika hästtyper som de svarande ägde eller tog hand om representerades strax över 50 % av varmblodig ridhäst, därefter kom ponny (17 %) och islandshäst (12 %) (figur 4).

Figur 4. Andel av svaren på frågan "Vilken hästtyp äger eller tar du hand om huvudsakligen?".

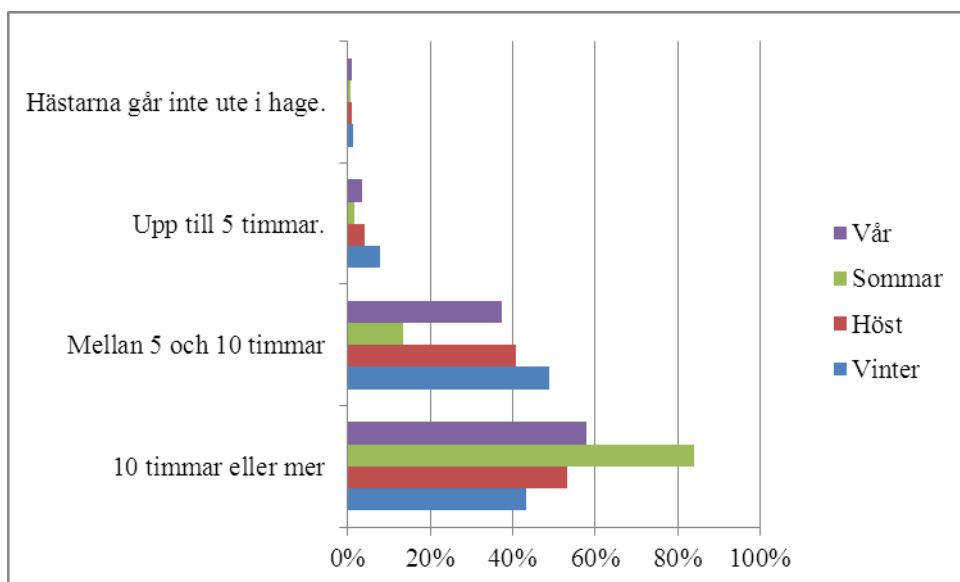
Hållning

Det var vanligast att hästarna hölls i isolerat stall utan tilläggsvärme, (vår 43 %, sommar 21 %, höst 42 %, vinter 45 %) och därefter kom oisolerat stall (vår 21 %, sommar 9 %, höst 20 %, vinter 25 %). Strax under 20 % uppgav att hästarna hölls i lösdrift året runt (vår 20 %, sommar 15 %, höst 19 %, vinter 19 %). 39 % av hästarna hölls i hage med naturligt skydd på sommaren (figur 5).

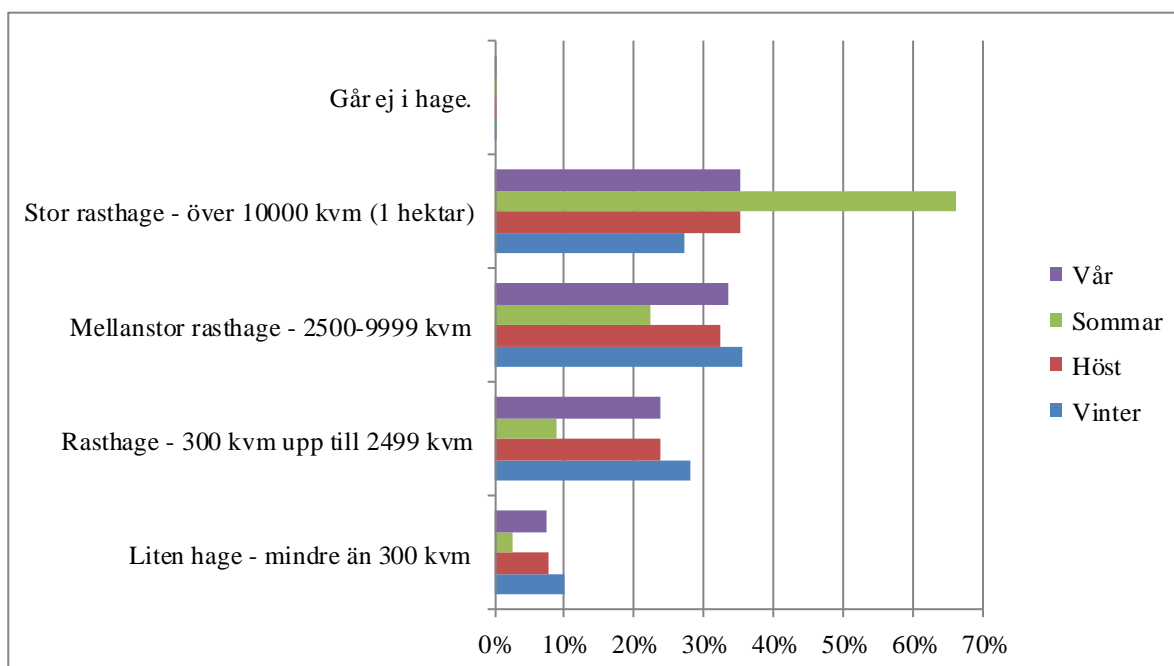
Figur 5. Andel av svaren på frågan "Hur hålls hästarna huvudsakligen under året?". (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

Under vår, sommar och höst var det vanligast att hästarna var ute tio timmar eller mer (vår 58 %, sommar 84 %, höst 53 %) medan det under vintern var vanligast att de var ute fem till tio timmar (49 %) (figur 6). 75 % av hästarna gick ute på bete dygnet runt under någon period under sommaren.

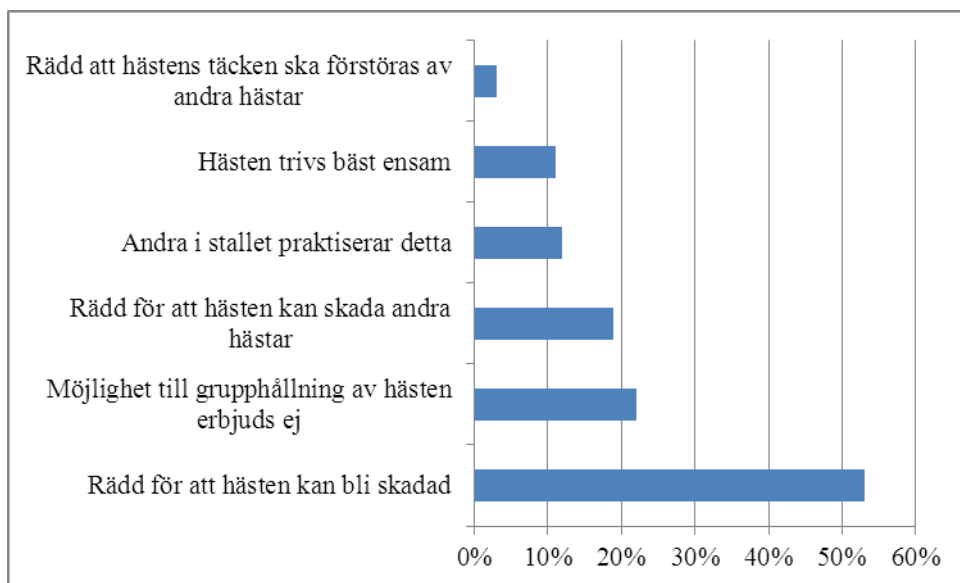
Figur 6. Antal timmar ute i hage per dygn under årstiderna. (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

Hästarna gick i större hagar på sommaren jämfört med vinter, vår och höst. Mindre än 10 % av hästarna gick i hagar som var mindre än 300 kvm. Inga av de svarande uppgav att hästarna inte gick i hage (figur 7).

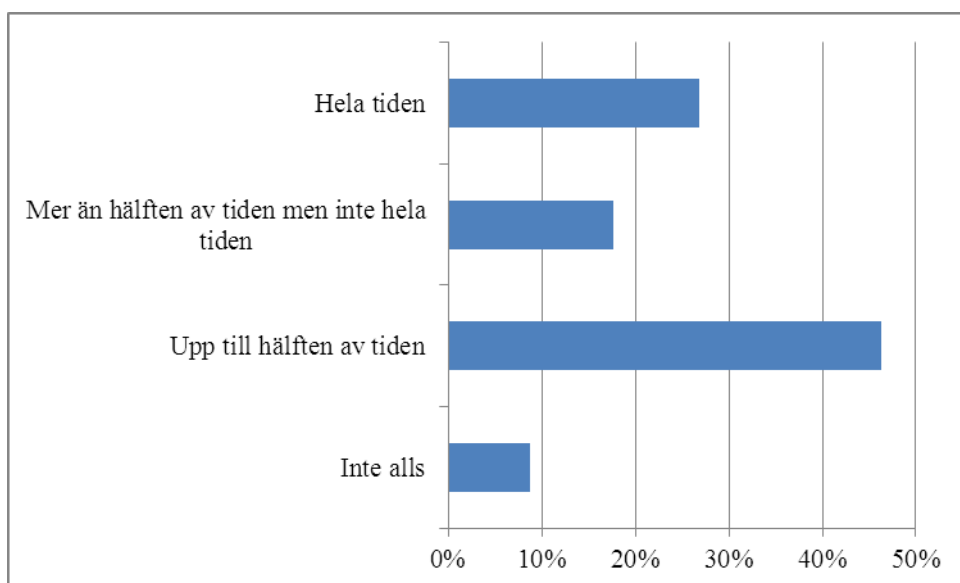
Figur 7. Hagstorlek. (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

Mer än 80 % av hästarna gick med minst en annan häst i hagen. Den vanligaste anledningen till att hästar hölls ensamma var rädsla för att hästen kan skada sig, 53 % (figur 8).

Figur 8. Orsaker till att hästar går ensamma i hage.

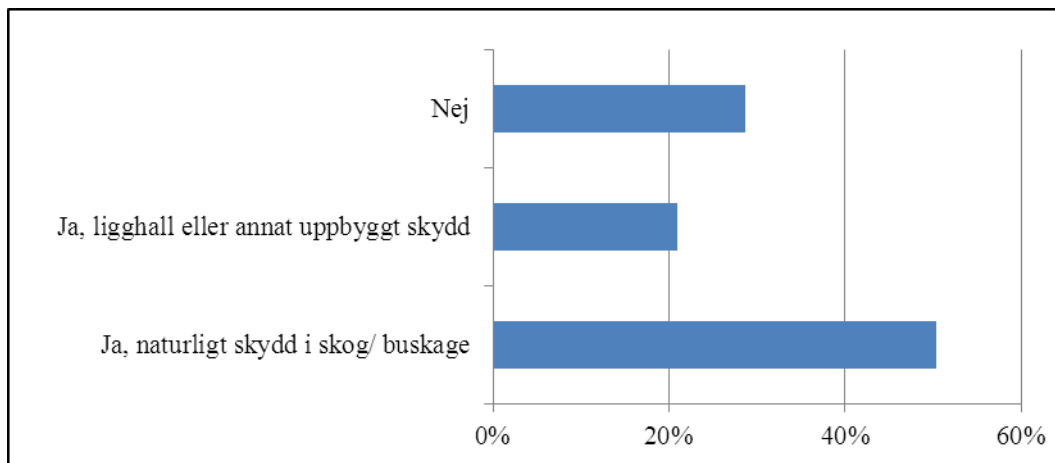
Över 45 % av hästarna hade tillgång till grovfoder upp till hälften av tiden de var ute. Cirka en fjärdedel av hästarna hade fri tillgång till grovfoder utomhus (figur 9).

Figur 9. Andel av svaren på frågan "Hur stor del av tiden hästarna är ute har de tillgång till grovfoder?".

Insektsskydd

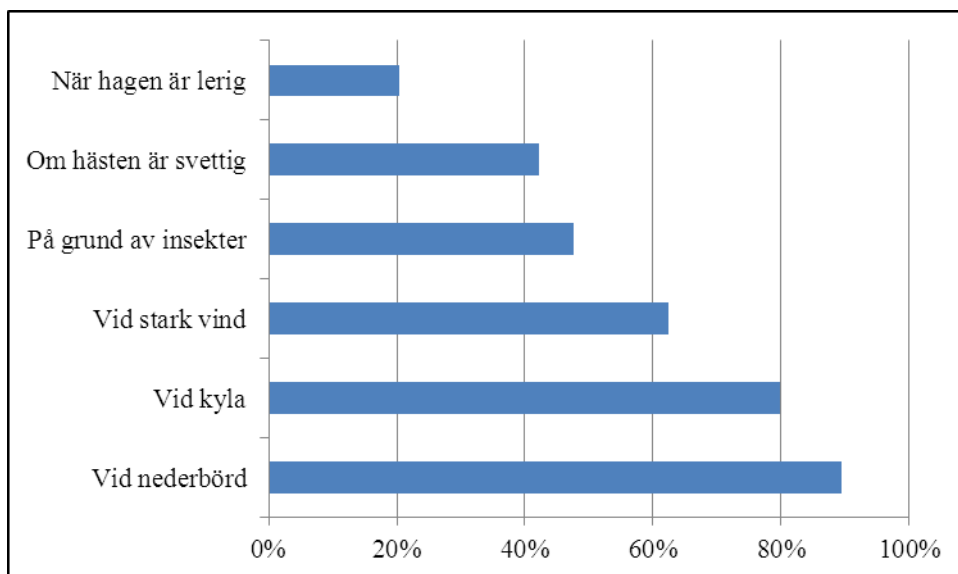
21 % hade tillgång till ligghall eller annat uppbyggt skydd i hagen, 29 % av hästarna hade inte tillgång till något skydd i hagen (figur 10). 81 % använde flughuva/flyveil på gramma eller liknande för att skydda hästarna från flugor och 89 % använde insektsmedel.

Figur 10. Tillgång till skydd i hagen.

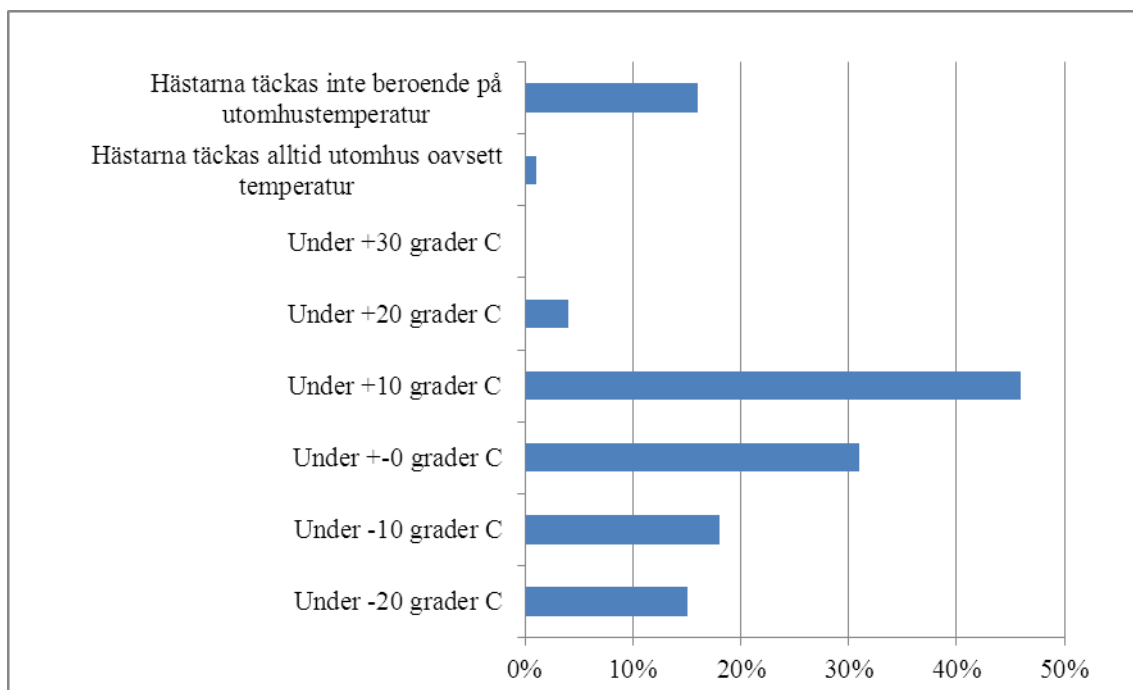
Täckning

91 % av de svarande uppgav att de hästar de ägde eller tog hand om täckades vid något tillfälle utomhus. Hästarna täckades framförallt på grund av nederbörd (90 %) och kyla (80 %) (figur 11).

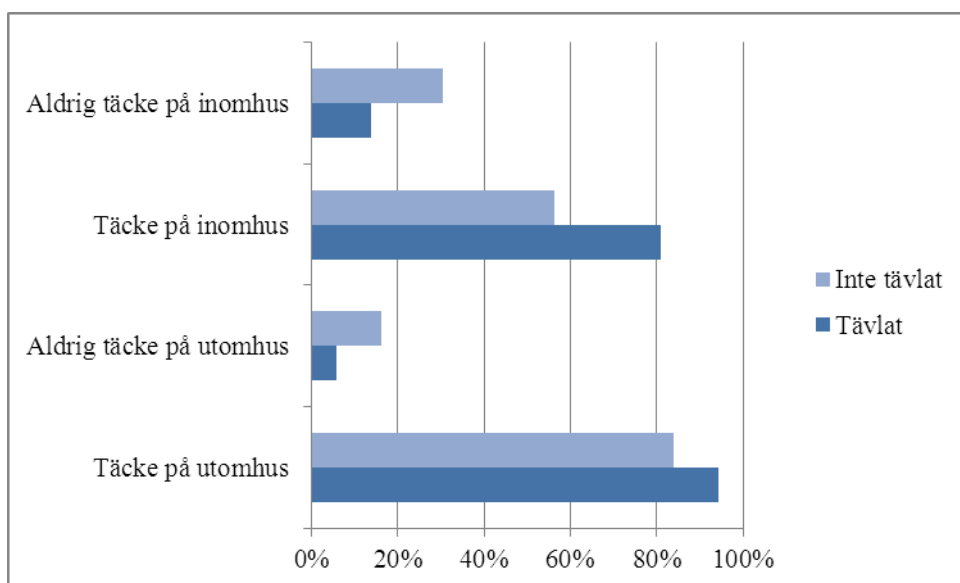
Figur 11. Orsaker till att täcka hästar utomhus. (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

Störst andel svarade att de täckade vid temperatur lägre än +10°C (46 %). 1 % svarade att hästarna alltid täckades utomhus och 16 % täckade inte beroende på utomhustemperatur (figur 12).

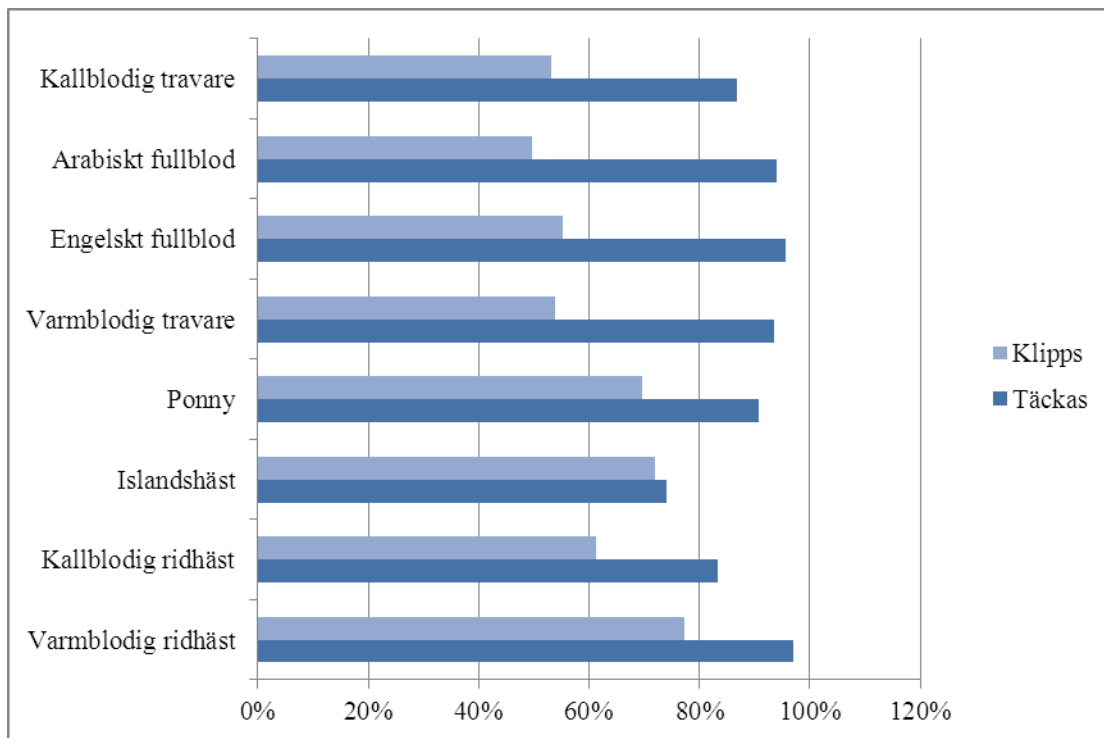
Figur 12. Temperatur när hästar täckas.

74 % täckade hästarna inomhus vid något tillfälle. Inomhus täckade störst andel vid +10° C eller kallare. 2 % täckade alltid hästarna inomhus oavsett temperatur. Svarande som tävlat täckade i större utsträckning, framförallt inomhus, jämfört med de som inte tävlat. 94,3 % av de som tävlat täckade utomhus jämfört med 83,8 % av de som inte tävlat. Inomhus var skillnaden större där täckade 80,9 % av de som tävlat respektive 56,2 % av de som inte tävlat (figur 13).

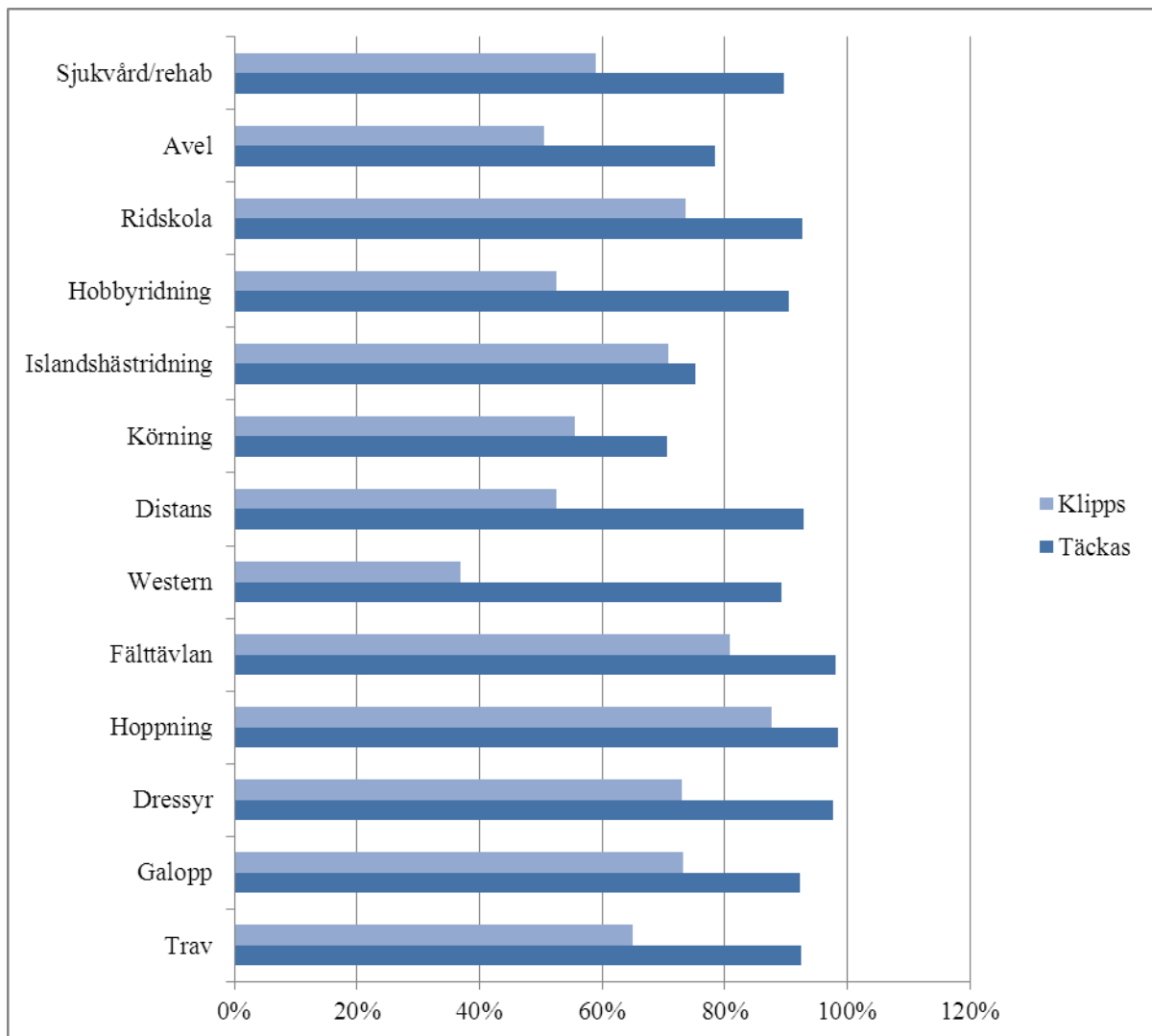
Figur 13. Jämförelse mellan i vilken grad respondenter som tävlat respektive ej tävlat täckar.

Jämförelse mellan parametrarna klipper respektive täckar med de olika hästtyperna som utgångspunkt (figur 14).

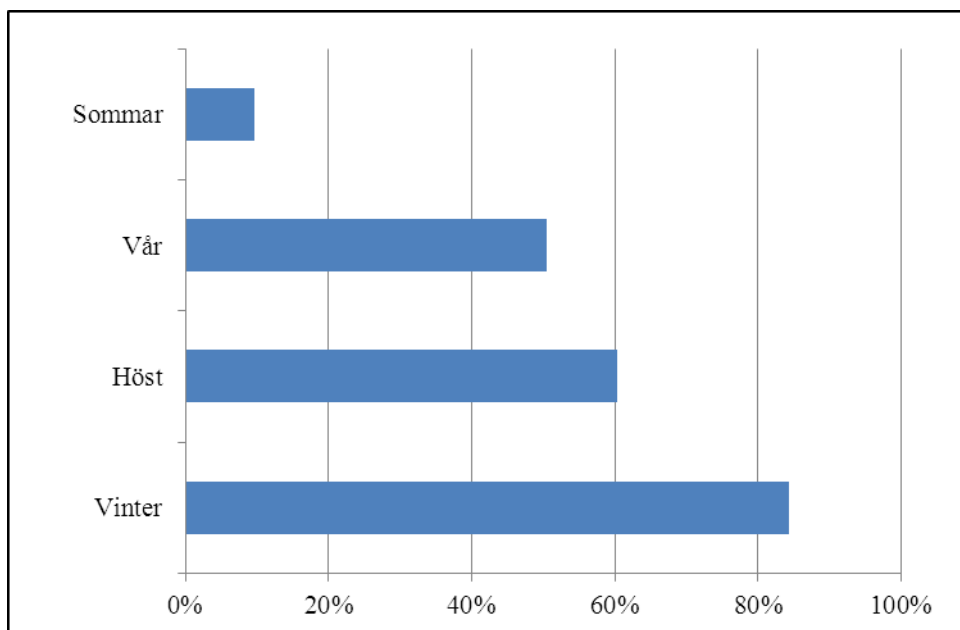
Figur 14. Jämförelse mellan i vilken grad olika hästtyper täckas och klipps.

Jämförelse mellan parametrarna klipper respektive täckas med de olika användningsområdena som utgångspunkt (figur 15).

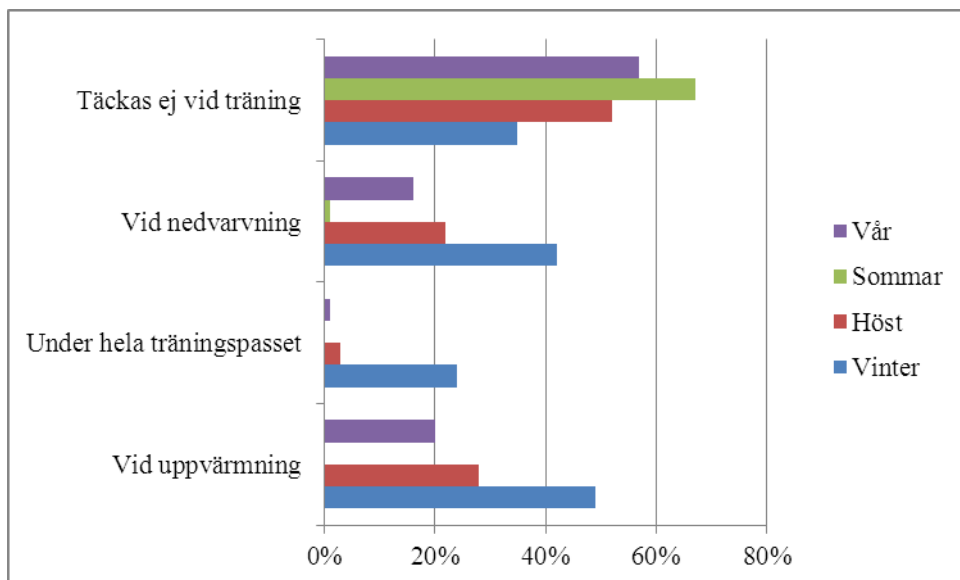
Figur 15. Jämförelse mellan i vilken grad man täckar och klipper inom olika områden.

Över 80 % täckade vid transport på vintern medan motsvarande siffra under sommaren endast var 15 % (figur 16).

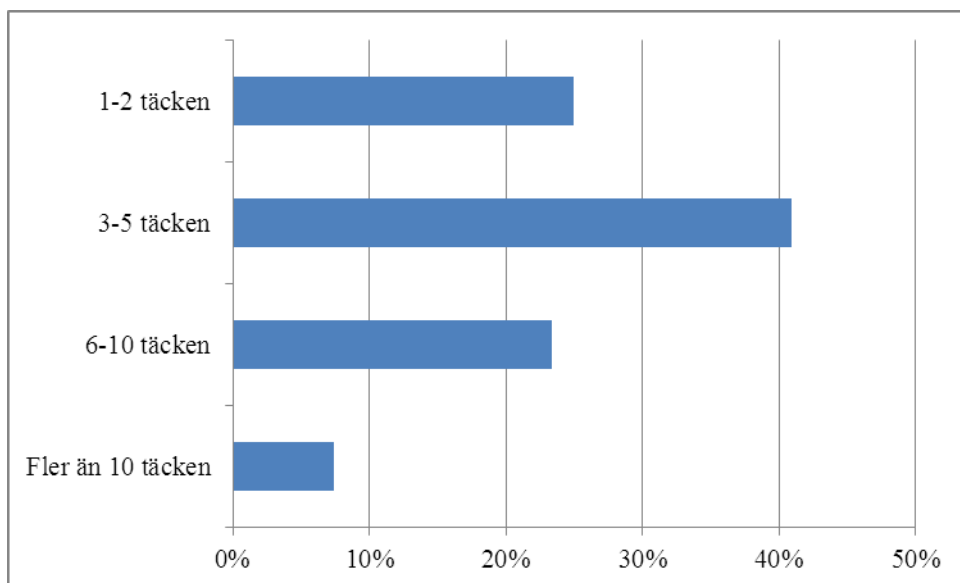
Figur 16. Andel som täckar vid transport under de olika årstiderna. (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

Täckes användningen i samband med träning skiljde sig åt beroende på årstid. På sommaren täckade 1 % medan det på vintern förekom i större utsträckning. Vid uppvärmning och nedvarvning täckade mellan 40 och 50 % av de svarande, ungefär en tredjedel täckade inte i samband med träning på vintern (figur 17).

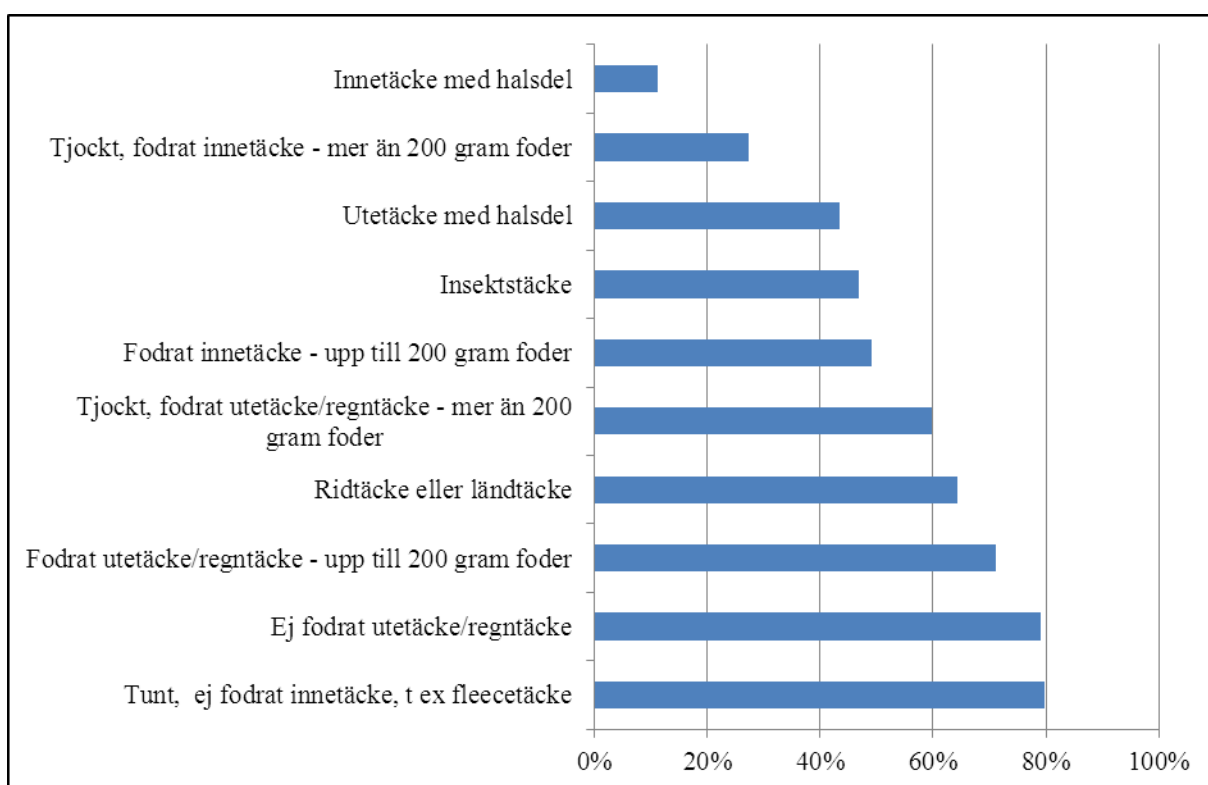

Figur 17. Täcker eller ej i samband med träning under årstiderna. (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

Mer än 40 % av de svarande uppgav att hästarna hade 3-5 täcken per häst och endast 3 % av hästarna hade inga täcken alls (figur 18).

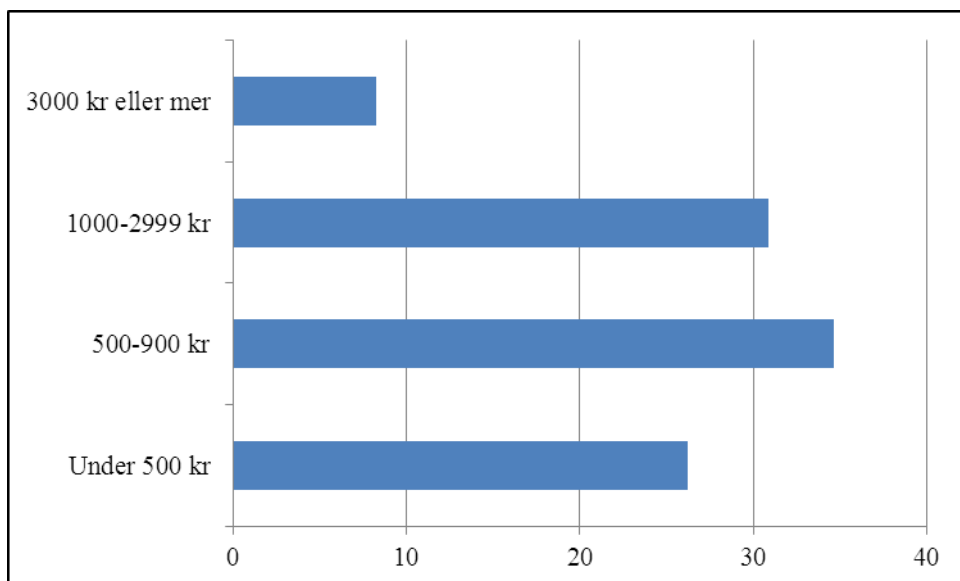

Figur 18. Antal täcken per häst.

Figur 19. Andel av svaren på frågan "Vilka typer av täcken har hästarna?". (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

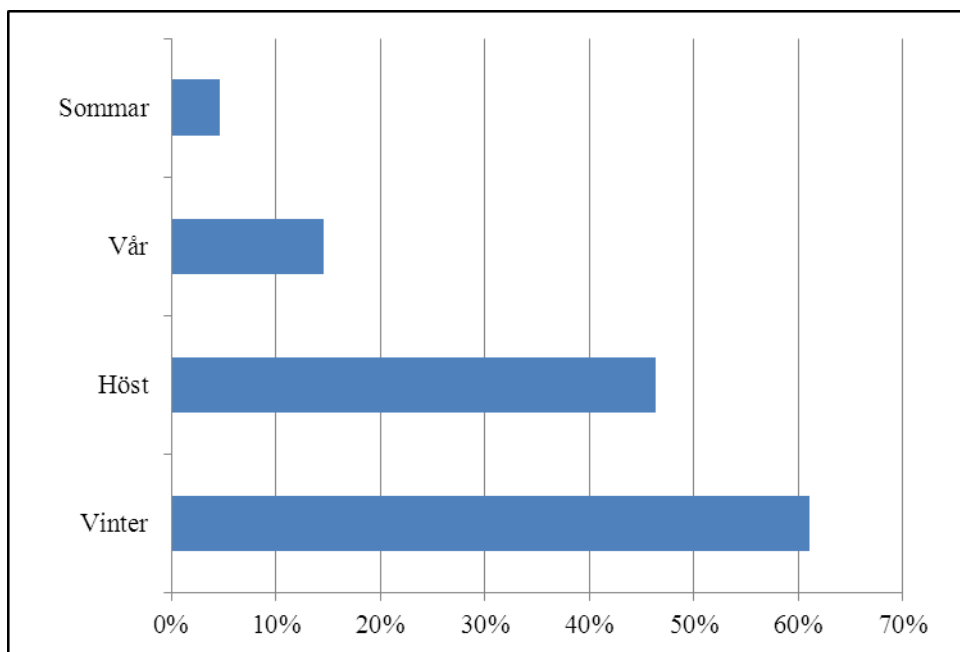
Det var vanligast att köpa täcken för 500-900 kr per år (35 %) (figur 20).

Figur 20. Summan pengar respondenterna lägger på nya täcken per år.

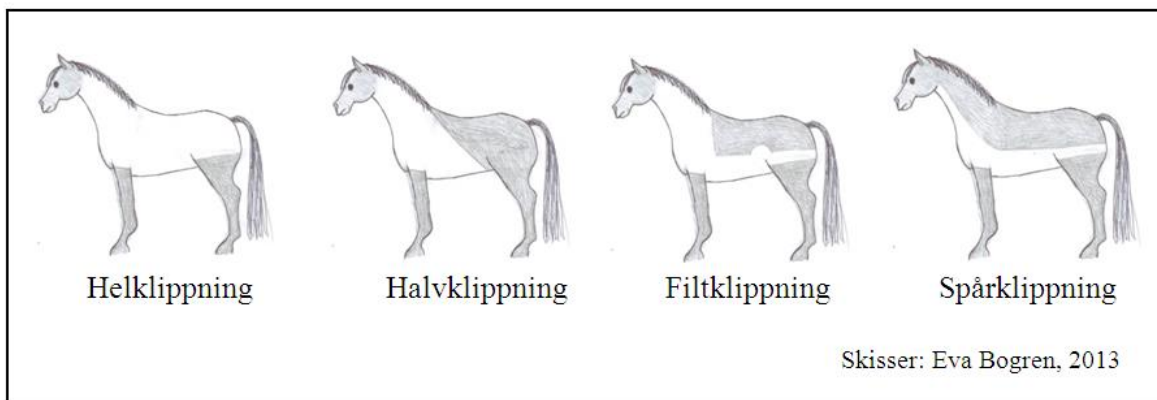
Klippning

69 % av respondenterna svarade att deras hästar eller de hästar de tog hand om klipptes vid något tillfälle. Hästarna klipptes framförallt på hösten (46 %) och vintern (61 %) (figur 21). Av de som tävlat klippte 78 % vid något tillfälle jämfört med de som ej tävlat varav 49 % uppgav att de klippte.

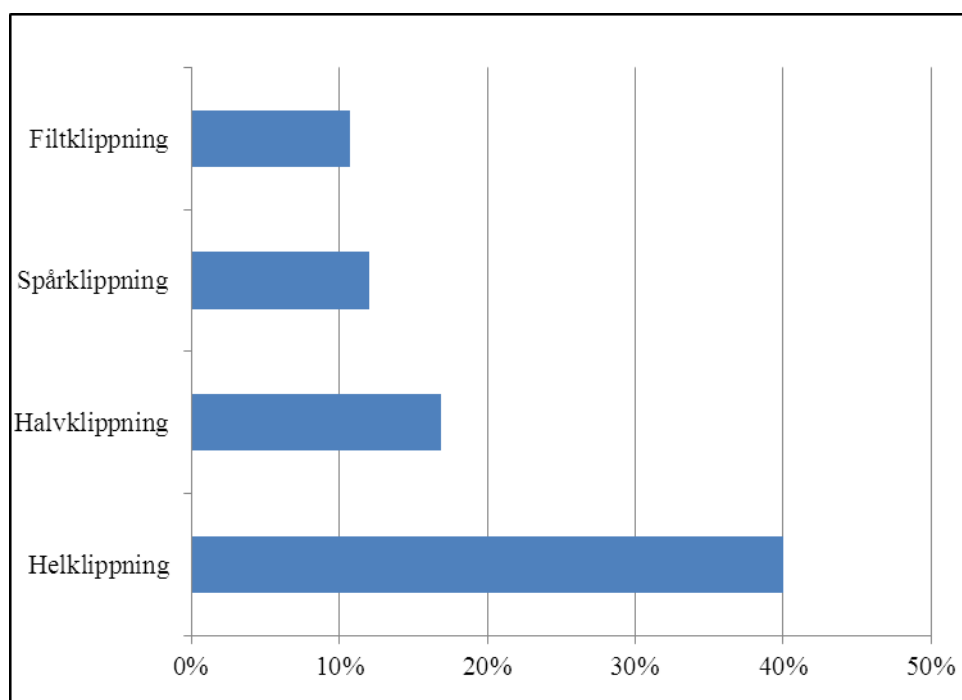

Figur 21. Andel som klipper per årstid. (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

Definition av olika sätt att klippa (figur 22). Det var vanligast att hästarna helklippes (40 %) men olika varianter där delar av hästen klipptes förekom också i stor utsträckning (figur 23).

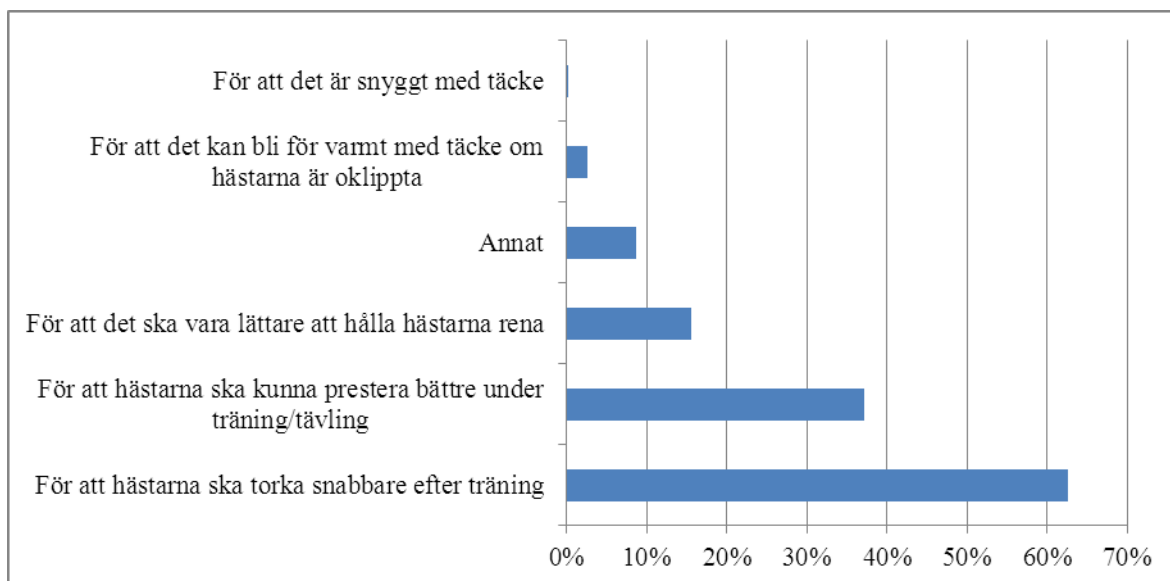

Figur 22. Olika klipsätt.

Figur 23. Andel som klipper på de olika sätten.

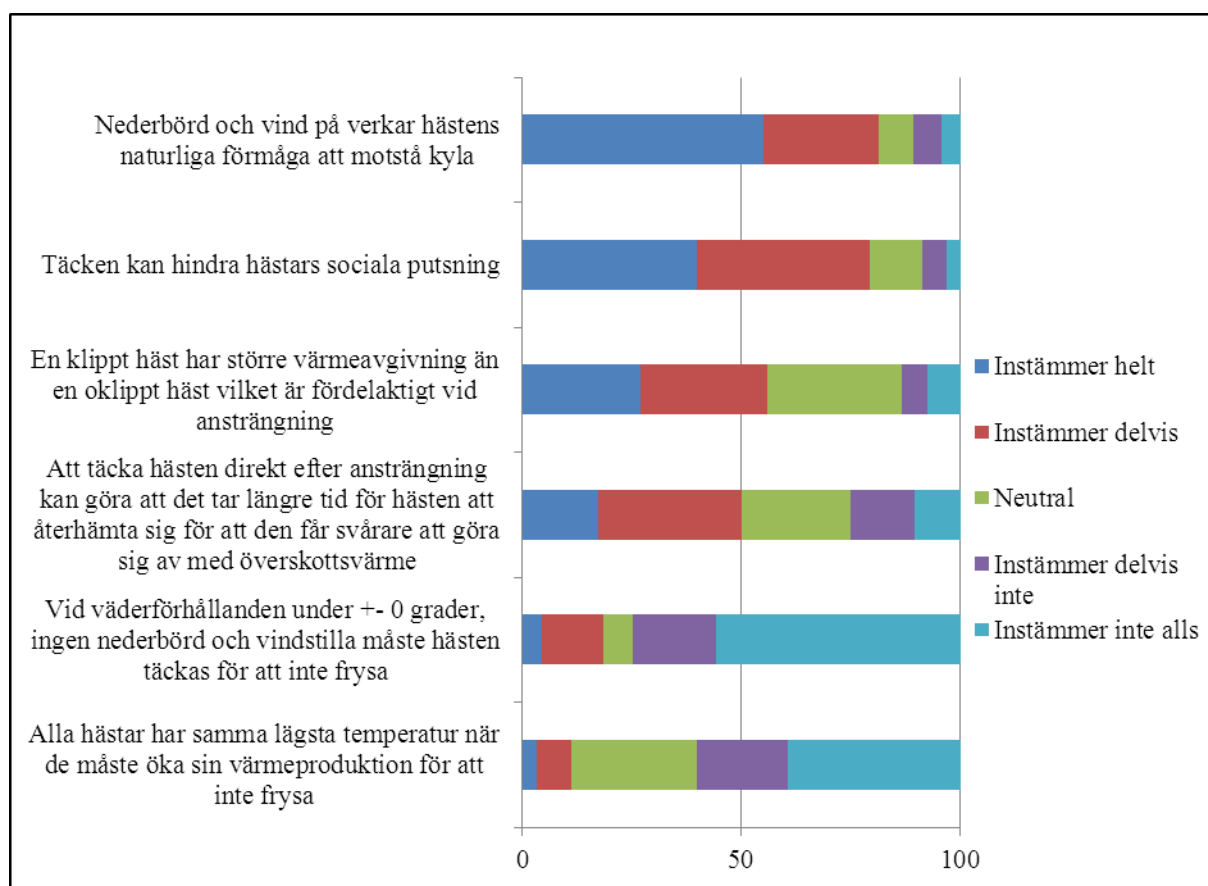
Den vanligaste orsaken till att klippa hästar var för att de skulle torka snabbare efter träning (63 %) följt av att hästarna skulle kunna prestera bättre (37 %) och därefter att de skulle vara lättare att hålla rena (15 %) (figur 24).

Figur 24. Orsaker till att hästar klipps. (Det var möjligt att kryssa i mer än ett alternativ och det medför att summan av andelarna kan överstiga 100 %.)

Åsikter

I denna fråga ombads de svarande att svara i vilken grad de höll med om olika påståenden. Störst andel, 55 %, höll med om påståendet ”Nederbörd och vind påverkar hästens naturliga förmåga att motstå kyla”. Det var störst andel, 56 %, som inte instämde alls med påståendet ”Vid väderförhållanden under ± 0 grader, ingen nederbörd och vindstilla måste hästen täckas för att inte frysa”. Även påståendet ”Alla hästar har samma lägsta temperatur när de måste öka sin värmeproduktion för att inte frysa” var många skeptiska till, 39 % instämde inte alls med det. Påståendet ”täcken kan hindra hästars sociala putsning” höll många med om helt (40 %) eller delvis (40 %). ”En klippt häst har större värmeavgivning än en oklippt häst vilket är fördelaktigt vid ansträngning” var störst andel neutrala till (31 %). 33 % instämde delvis med påståendet ”Att täcka hästen direkt efter ansträngning kan göra att det tar längre tid för hästen att återhämta sig för att den får svårare att göra sig av med överskottsvärme” (figur 25).

Figur 25. Grad av instämmande om olika påståenden.

DISKUSSION

Bakgrund

95 % av de svarande var kvinnor. I Statens jordbruksverks (SJV) rapport "Hästhållning i Sverige 2010" (2011) var motsvarande siffra cirka 2/3 kvinnor. Kvinnor var alltså överrepresenterade bland respondenterna i denna studie. Det kan kanske förklaras av att många av de svarande har sin bakgrund inom ridsporten där det är fler kvinnor jämfört med inom framförallt travsporten. Det tyder på att dessa resultat rimligtvis bättre speglar förhållandena inom ridsporten snarare än inom travet. Den största åldersgruppen var mellan 21-50 år alltså något yngre än i SJVs rapport (2011) där den största åldersgruppen var 41-65 år. I den rapporten gjordes dock ett urval av respondenter utifrån antal hästhållare i landet till skillnad från i denna studie. Det kan tänkas att de som är hästhållare är äldre än de som svarat på denna enkät eftersom vem som helst som håller på med hästar kunde svara på denna enkät, de svarande behövde inte ens vara hästägare. Det kan också tänkas att spridningssättet via hästforum på internet och sociala medier kan ha gjort att en lägre åldersgrupp nåddes. Respondenterna var spridda över hela landet med högst andel svaranden från de tre hästtätaste länen i Sverige (Statens jordbruksverk, 2011) Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Det tyder på att vi har en bra geografisk spridning utifrån hästpopulationen. En femtedel arbetar inom hästverksamhet, i SJVs rapport hade ca 1/3 av respondenterna hästar som ingick i näringsverksamhet och vår siffra pekar på att vi även lyckats nå personer som arbetar med

hästar. Att en femtedel av respondenterna arbetade inom hästverksamhet är antagligen en hög andel jämfört med hur många av de som håller på med hästar ute i Sverige som arbetar inom hästverksamhet. Det kan tyda på att dessa respondenter eventuellt har mer kunskap än gemene man ute i hästsverige. Det var vanligast att äga antingen en eller två till fyra hästar. Det var alltså vanligast att äga ett fåtal hästar. De vanligaste inriktningarna inom hästsporten var dressyr, hobbyridning och hoppning i sjunkande ordning. Endast 3 % av de svarande var aktiva inom travet och även det tyder på att travsporten är underrepresenterad i denna studie. Bland hobbyhästhållarna i SJVs rapport användes 95 % till ridning vilket stämmer väl överens med våra resultat. Vad gäller hästtyp stämmer resultaten överens med den rapport som finns tidigare på området gällande varmblodig ridhäst (strax över 40 % respektive strax över 50 %), medan ponny och varmblodig travare var underrepresenterade i vår studie i jämförelse. I jämförelse med rapporten "Hästhållning i Sverige 2010" (2011) representerar respondenterna i denna studie geografiskt väl hästpopulationen medan resultaten antagligen till störst del speglar hur det ser ut inom ridsporten men inte travsporten.

Hållning

Det är vanligast att hålla hästarna i isolerat stall och strax under 20 % uppger att de håller hästar i lösdrift året runt. Det stämmer väl överens med SJVs rapport (2011) där 25 % av hästhållarna uppgav att de har lösdriftsanläggning. Det är positivt att så pass många hästar hålls i lösdrift eftersom de har större möjlighet att utföra sina naturliga beteenden i lösdrift jämfört med i stall. På sommaren håller 40 % av respondenterna hästarna i hage utan ligghall men med naturligt skydd och mer än 10 % i hage utan ligghall och utan naturligt skydd. I enkäten instruerades respondenterna att ange hagvistelse som svar för kategorin sommar på fråga 14 om hästarna går ute på bete dygnet runt under minst en månad under sommaren. 75 % uppger också att hästarna går på bete dygnet runt under någon period under sommaren. Utav dessa resultat kan man anta att det är vanligt att hästar går på bete under sommaren i Sverige. Majoriteten svarar att hästarna är ute 10 timmar eller mer på sommaren. På vintern är det vanligast att ha hästarna ute 5 till 10 timmar. På sommaren går fler av hästarna i större hagar och över hela året är det under 10 % som går i hagar mindre än 300 kvm. Det är i princip ingen som svarar att hästarna inte går i hage. Denna siffra stämmer väl överens med det faktum att det är lag på att hästar i Sverige ska ha möjlighet att röra sig fritt i alla gångarter varje dag. Eventuellt kan det i sig leda till att man inte vill svara att hästarna inte går i hage. Mer än 80 % av hästarna går med andra hästar i hagen. Det stämmer överens med resultatet från SJVs rapport (2011) där över 85 % av hästhållarna svarat att hästarna går med andra hästar i hage. Dessa resultat rimmar väl med att hästar är flockdjur som mår bra av att socialisera med andra hästar. Den allra vanligaste orsaken (över 50 %) till att hästar hålls ensamma är rädsla för att de ska skada sig. Intressant är att 10 % uppgett att hästen trivs bäst ensam som orsak. Det finns inte vetenskaplig grund till detta påstående. Det kan kanske förklaras av att man vill tro att hästen vill vara själv för att motivera att den hålls ensam. Strax över 45 % av hästarna har tillgång till grovfoder upp till hälften av tiden de är ute. Cirka en fjärdedel har tillgång till grovfoder under hela utevistelsen och under 20 % har inte alls tillgång till grovfoder. Eftersom hästens näringsintag tills stor del påverkar hur den klarar att hantera kyla kan man tänka sig att fler borde ge hästarna tillgång till grovfoder större del av tiden de är ute eftersom så många verkar uppleva att kyla är ett problem för hästen. Det kan

tänkas att en del av respondenterna kan ha haft svårt att uppskatta hur länge den grovfodergiva hästen får ute räcker tidsmässigt.

Täckning

Hypotesen att hästar täckas i stor utsträckning i Sverige konfirmeras i denna studie av att 91 % täckar hästarna vid något tillfälle. Frågeställningen var också vilka rutiner för täckning som förekommer. Hästarna täckas vid nederbörd i allra högst grad (90 %). Det är intressant och stämmer väl överens med att hästar ofta väljer att söka skydd vid nederbörd, framför allt regn och i mindre grad snö (Heleski & Murtazashvili, 2010; Mejdell & Bøe, 2005). Det är också vanligt att täcka på grund av kyla (80 %). Det var möjligt att kryssa i flera svar på denna fråga och vi kan inte veta om de svarande menat att de täckar enbart på grund av kyla och nederbörd var för sig om de kryssat i både kyla och nederbörd eller om de täckar vid kombinationen kyla och nederbörd. Ytterligare analyser av resultaten krävs för att svara på det. Stark vind var en orsak att täcka för lite mer än 60 %. 20 % täckar när hagen är lerig. Det är intressant eftersom en lerig hage inte borde vara något hästen behöver skydd från utan det borde bero på att det är opraktiskt för människorna när hästen blir smutsig. Det är allra vanligast att täcka vid 10°C eller kallare. Den nedre kritiska temperaturen för hästar varierar med multifaktoriell bakgrund och med det i åtanke kan 10 °C eller kallare vara en rimlig temperatur för att täcka vissa individer utomhus. Det gäller dock förmodligen framförallt klippta hästar vid hårt väder till exempel nederbörd eller blåst. Är det varken blåsig eller nederbörd torde inte speciellt många hästar behöva täckas vid 10 °C. Det går inte att säga något generellt om vid vilken temperatur hästar bör täckas eftersom både andra faktorer i vädret utöver temperaturen samt individen bör vägas in i svaret. Inomhus täckar man också i stor utsträckning. 74 % täckar inomhus vid något tillfälle i jämförelse med att 91 % täckar utomhus. En mycket liten andel (2 %) täckar alltid inomhus oavsett temperatur. Det är intressant men det är inte troligt att någon häst mår bra av att alltid täckas. Motsvarande siffra utomhus är 1 % och det är således en väldigt liten andel som alltid täckar.

Det var många som uppgav att de täckade vid transport (vinter 80 %, sommar 10 %). Det finns inga tidigare studier på området men resultaten tyder på att man anser att det är viktigt att täcka vid transport åtminstone under de kalla årstiderna. Täckning i samband med träning förekom framförallt vid uppvärmning och nedvarvning men det var också relativt många som inte täckade i samband med träning. Det var vanligast att täcka på vintern vid uppvärmning (49 %). Påståendet ”Att täcka hästen direkt efter ansträngning kan göra att det tar längre tid för hästen att återhämta sig för att den får svårare att göra sig av med överskottsvärmen” håller 50 % helt eller delvis med om. Påståendet stöds av att det efter ansträngning är visat att hästar kan ha svårt att göra sig av med överskottsvärme om man täckar (Wallsten *et al.*, 2012).

För att kunna använda täcken vid alla tillfällen som anges ovan är det lätt att anta att de flesta hästar har en hel garderob av täcken. Mer än hälften av hästarna i studien hade tre täcken eller fler och endast 3 % av hästarna hade inga täcken. Det bekräftar att många hästar har flera täcken. Det förekommer många typer av täcken och de allra vanligaste är tunt inetäcke och ofodrat ute-/regntäcke. Att många hästar har flera olika sorters täcken antyder också att mycket pengar läggs på täcken i Sverige. De 3684 personer som svarat på frågan om hur

mycket pengar de lägger på hästtäckan per år kommer upp i 2 649 000 kr om man räknar på det lägsta beloppet i intervallet för svarsalternativet. Utifrån detta kan man fundera på om marknadsföring från företag som säljer hästtäckan bidrar till att täcken används i så pass stor utsträckning. Det är inget som kan diskuteras utifrån resultaten i denna studie.

Tävlingshästar har något lägre lägsta kritiska temperatur än mindre aktiva hästar på underhållningsutfodring (Morgan *et al.*, 2007). Resultaten i vår studie visade att personer som tävlat uppgav att de täcker i högre grad än personer som ej tävlat. Dock kan detta eventuellt förklaras av att dessa hästar också klipps i högre utsträckning. Inom användningsområdena hoppning, dressyr och fälttävlan täckades hästarna i allra högst grad.

Klippning

Lite mer än tvåtredjedelar klipper vid något tillfälle och det bekräftar att hästar klipps i stor utsträckning i Sverige. De som tävlat klipper i högre grad än de som inte tävlat. Det kan kanske förklaras av att de som tävlar rimligtvis kräver högre prestation av sina hästar och det är då fördelaktigt att klippa. Fördelen för klipppta hästar är att de har lättare att göra sig av med överskottsvärme och det har alltså endast effekt när de går på maxnivå uthållighets- och konditionsmässigt (Morgan *et al.*, 2002). Hästar inom ridsporten presterar snarare ur tekniksynpunkt än konditionsmässigt och då är inte den positiva effekten av klippningen lika säker. Varför den höga andelen ridhästar som klipps eventuellt kan ifrågasättas. De svarande som ägnar sig åt hoppning och fälttävlan är de som klipper i högst utsträckning men också inom islandshästridning, ridskola, galopp och dressyr svarar över 70 % att det klipper sina hästar vid något tillfälle. Det är vanligast att klippa på vintern och hösten och det är ju också då hästarna har sin tjockare vinterpäls. Helklippning är det sätt att klippa som förekommer i högst grad (40 %). De tre olika klippssätten där delar av hästen klipps förekommer mellan 10-20 % vardera. Resultaten visar att hästar klipps framförallt för att prestera bättre och det är också bevisat att klippning ger hästar bättre förutsättning att prestera på maximal nivå men som sagt ovan kan denna effekt eventuellt ifrågasättas när det gäller ridhästar. 15 % klipper för att det är lättare att hålla hästen ren när den är klippt. Det tyder på att alla inte klipper för att det ska vara fördelaktigt för hästen.

Det är intressant att islandshästar klipptes i näst högst utsträckning efter varmblodiga hästar men att de trots det var de som täckades minst av de olika hästtyperna. Detta förklaras antagligen av islandshästarnas tjocka vinterpäls och att de är anpassade för att klara mycket kallt klimat.

Insektsskydd

Resultaten från frågorna om insektsskydd tyder på att respondenterna upplever att insekter är ett stort problem för hästarna. Flughuva/flyveil, täcke samt insektsmedel användes i stor utsträckning för att skydda hästarna från insekter. De studier som finns om hästar och insekter pekar på att hästar väljer att söka skydd mot insekter och stämmer alltså överens med att respondenterna verka uppleva detsamma (King & Gurnell, 2010; Keiper & Berger, 1981).

Metoden

Det finns både för- och nackdelar med enkätundersökningar. Fördelarna är till exempel att det är lätt att nå många människor och genom att göra kryssfrågor får man resultat som är lätta att jämföra med varandra och med liknande undersökningar. Nackdelar är att det kan vara svårt att få en hög svarsandel, att grupper med vissa åsikter antingen över- eller underrepresenteras, att alla frågor inte besvaras fullständigt m.m. Att enkäten publicerades online kan tänkas ge ett visst bortfall av personer som inte använder dator eller internet. Spridningssättet krävde också att respondenterna aktivt skulle besöka någon hemsida som publicerat länken till enkäten eller att någon tipsade om den. Eftersom deltagandet var helt frivilligt krävdes det också att respondenterna var motiverade för att vilja svara på enkäten. Det kan till exempel leda till att personer med starka åsikter antingen för eller emot täckning och/eller klippning kan överrepresenteras. Det som talar för tillförlitligheten med våra resultat är det stora antalet svar samt att dessa varit spridda över landet, olika åldrar och olika användningsområden. Mindre bra är att svarande ibland kryssat i flera svar på vissa frågor trots att instruktionen varit att endast kryssa i ett svar. Detta gör en del resultat mer svårtolkade. Det är också svårt att veta helt säkert hur respondenterna tolkat frågorna.

KONKLUSION

Hästar täckas i hög grad i Sverige och det kan förmodligen till stor del förklaras av vårt klimat. Frågan är i hur stor grad hästarna faktiskt behöver täckas för sin egen skull. Om de behöver täckas alls eller om det framförallt är för att vi människor fryser som vi så gärna vill skydda våra hästar. Man bör kanske ifrågasätta sitt sätt att använda täcken och kanske prova att ta av det då och då för att se om det påverkar hästen på något sätt. Kanske går det bra utan? Det är också mycket vanligt att klippa. Denna studie är relevant eftersom det inte tidigare funnits några studier som beskriver i vilken grad hästar täckas och klipps i Sverige. Resultat från denna studie kan ligga till grund för andra studier där man till exempel kan utgå från vanligt förekommande rutiner. Den ger också upplysning om vanliga uppfattningar hos hästägare om täckning och klippning som kan ligga till grund för vilken information hästintresserade i Sverige behöver mer av.

REFERENSER

- Andersson, I. (2005) Täcken för miljoner. *Tidningen Ridsport*. Nr. 22, ss. 28-29.
- Autio, E. (2008) *Loose housing of horses in a cold climate*. Diss. University of Kuopio. Kuopio: Kuopio University Publications.
- Autio, E. & Heiskanen M., -L. (2005) Foal behaviour in a loose housing/paddock environment during winter. *Applied Animal Behaviour Science*, 91, ss. 277-288.
- Benhajali, H., Richard-Yris, M.A., Leroux, M., Ezzaouia, M., Charfi, F. & Hausberger, M. (2008) A note on the time budget and social behaviour of densely housed horses. A case study in Arab breeding mares. *Applied Animal Behavior Science*, 112, ss. 196-200.
- Bracke, M.B.M. & Hopster, H. (2006) Assessing the importance of natural behavior for animal welfare. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 19, ss. 77-89.
- Chaya, L., Cowan, E. & McGuire, B. (2006) A note on the relationship between time spent in turnout and the behavior during turnout. *Applied Animal Behaviour Science*, 98, ss. 155-160.
- Clayton, H.M., Kaiser, L.J. & Nauwelaerts, S. (2010) Pressure on the horse's withers with three styles of blankets. *The Veterinary Journal*, vol. 184, ss. 52-55.
- Cymbaluk, N.F. (1994) Thermoregulation of horses in cold, winter weather: a review. *Livestock Production Science*, vol. 40, ss. 65-71.
- Dahl, L-G., Gillespie, J.R., Kallings, P., Persson, S.G.B. & Thornton J.R. (1986) Effects of a cold environment on exercise tolerance in the horse. In: Gillespie, J.R. & Robinson, N.E. eds. *Equine Exercise Physiology 2*. Davis, California: ICEEP, Proc. Second Int. Conf., ss. 235-242.
- Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om hästhållning (2007). Skara. (DFS 2007:6 Saknr L 101).
- Duncan, P. (1985) Time-budgets of Camargue horses III. Environmental influences. *Behaviour*, vol 92, ss.188-208.
- Enhäll, J., Nordgren, M. & Kättström, H. (2012). *Hästhållning i Sverige 2010*. Jönköping: Statens Jordbruksverk. (Rapport 2012:1)
- Green, A.R., Gates, R.S. & Lawrence, L.M. (2005) Measurement of horse core body temperature. *Journal of Thermal Biology*, vol 30, ss. 370-377.
- Heleski, C.R. & Murtazashvili, I. (2010) Day-time shelter-seeking behavior in domestic horses. *Journal of Veterinary Behavior*, 5, ss. 276-282.
- Heleski, C.R., Shelle, A.C., Nielsen, B.D. & Zanella, A.J. (2002) Influence of housing on weanling horse behavior and subsequent welfare. *Applied Animal Behaviour Science*, 78, ss. 291-302.
- Holcombe, S.J., Jackson, C., Gerber, V., Jefcoat, A., Berney, C., Eberhardt, S. & Robinson, N.E. (2001) Stabling is associated with airway inflammation in young Arabian horses. *Equine Veterinary Journal*, 33(3), ss. 244-249.
- Jørgensen, G.H.M., Borsheim, L., Mejdell, C.M., Søndergaard, E. & Bøe, K.E. (2009) Grouping horses according to gender – Effects on aggression, spacing and injuries. *Applied Animal Behaviour Science*, 120, 94-99.
- Keiper, R.R. & Berger, J. (1981) Refuge-seeking and pest avoidance by feral horses in desert and island environments. *Applied Animal Ethology*, vol 9, ss. 111-120.

- King, S.R.B. & Gurnell, J. (2010) Effects of fly disturbance on the behaviour of a population of reintroduced Przewalski horses (*Equus ferus przewalskii*) in Mongolia. *Applied Animal Behaviour Science*, vol 125, ss. 22-29.
- Mejdell, C.M. & Bøe, K.E. (2005) Responses to climatic variables of horses housed outdoors under Nordic winter conditions. *Canadian Journal of Animal Science*, ss. 301-308.
- Morgan, K. (1998) Thermoneutral zone and critical temperatures of horses. *Journal of Thermal Biology*, vol. 23, Nr. 1, ss. 59-61.
- Morgan, K. (1997a) Effects of short-term changes in ambient temperature or altered insulation in horses. *Journal of Thermal Biology*, vol. 22, nr. 3, ss. 187-194.
- Morgan, K. (1997b) Thermal insulation of peripheral tissue and coat in sport horses. *Journal of Thermal Biology*, vol. 23, nr. 1, ss. 59-61.
- Morgan, K., Aspång, L. & Holmgren, S. (2007) Lower critical temperature of competition horses. European Federation of Animal Science, Dublin, session 12, abstract no. 0723.
Tillgänglig:
http://www.eaap.org/Previous_Annual_Meetings/2007Dublin/Papers/S12_10_Morgan.pdf [2013-12-16]
- Morgan, K., Funkquist, P. & Nyman, G. (2002) The effect of coat clipping on thermoregulation during intense exercise in trotters. *Equine Exercise Physiology*, 34, ss. 564-567.
- Morgan, K., Ehrlemark, A. & Sällvik K. (1997) Dissipation of heat from standing horses exposed to ambient temperatures between -3°C and 37°C. *Journal of Thermal Biology*, vol. 22, nr. 3, ss. 177-186.
- Perman, J. (2000) *Behöver hästen täcke på vintern?* Fördjupningsarbete nr 111. Sveriges lantbruksuniversitet. Uppsala.
- Rose-Meierhöfer, S., Klaer, S., Ammon, C., Brunsch, R. & Hoffmann, G. (2010) Activity behavior of horses housed in different open barn systems. *Journal of Equine Veterinary Science*, vol. 30, nr. 11, ss. 624-634.
- Sjaastad, Ø V., Hove, K. & Sand, O. (2003) *Physiology of Domestic Animals*. 1. ed. Oslo: Scandinavian Veterinary Press, ss. 605-609, 612-614.
- Statens Jordbruksverk (2011). *Hästar och anläggningar med häst 2010*. Statistiskt meddelande (JO 24 SM 1101)
- Svenska Ridsportförbundet (2014-01-18). *Statistik och kortfakta om ridsport*.
<http://www3.ridsport.se/Svensk-Ridsport/Statistik/> [2014-05-03]
- Wallsten, H., Olsson, K., & Dahlborn, K. (2012) Temperature regulation in horses during exercise and recovery in a cool environment. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 54:42.
- Werhahn, H., Hessel, E.F., Schulze, H. & Van den Weghe, H.F.A. (2011) Temporary turnout for free exercise in groups: Effects on the behavior of competition horses housed in single stalls. *Journal of Equine Veterinary Science*, 31, ss. 417-425.
- Werhahn, H., Hessel, E.F. & Van den Weghe, H.F.A. (2012) Competition horses housed in single stalls (II): Effects of free exercise on the behavior in the stable, the behavior during training and the degree of stress. *Journal of Equine Veterinary Science*, 32, ss. 22-31.